

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**”Osallisuus näkyy ohjaajien ja nuorten
välisessä toimivassa yhteistyössä”**

Nuorten osallisuus ja sen kehittäminen Vamoksessa

Mirka Özbas

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

huhtikuu / 2018

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Nuorisotyön ja kansalaistoiminnan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Mirka Özbas	Sivumäärä 72 ja 12 liitesivua
Työn nimi ”Osallisuus näkyy ohjaajien ja nuorten välisessä toimivassa yhteistyössä” Nuorten osallisuus ja sen kehittäminen Vamoksessa	
Ohjaava opettaja Eevastiina Gjerstad ja Juha Niiranen	
Työn tilaaja Helsingin Diakonissalaitos	
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää mitä on osallisuus Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos-palvelussa ja miten nuorten osallisuutta voisi kehittää. Työn tilaajana oli Helsingin Diakonissalaitos. Työssä käytettiin määrällistä tutkimusmenetelmää toteuttamalla survey-kysely kuuden kaupungin ryhmien vamosnuorille. Tämän lisäksi ryhmävalmentajille toteutettiin survey-kysely. Kyselyyn vastasi 55 nuorta ja vastausprosentiksi muodostui 29 %. Ryhmävalmentajista 13 vastasi kyselyyn ja vastausprosentti oli 43 %.</p> <p>Opinnäytetyön mukaan Vamoksen vahvuutena on nuoren onnistunut vastaanottaminen hänen aloittaessaan toiminnan, sillä 98 % nuorista kertoi kokeneensa, että heidät otettiin hyvin vastaan heidän aloittaessaan Vamoksen. 93 % nuorista kertoi, että he kokevat tulevansa hyväksytyksi omana itsenään ja 80 % kertoi kokevansa, että heitä arvostetaan. 95 % nuorista kokee, että he pystyvät ilmaisemaan oman mielipiteensä Vamoksessa.</p> <p>Vastausten perusteella osallisuus Vamoksessa tarkoittaa nuoren kokeman hyvän vastaanoton lisäksi toiminnan määrääjättömyyttä ja vapaaehtoisuutta, nuoren kohtaamista, motivointia, toimijuuden tukemista sekä nuoren hyväksymistä omana itsenään. Osallisuus on osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä mielipiteiden tasa-arvoa. Työssä nousi vahvasti esiin yhdessä tekeminen sekä nuorten ja valmentajien välinen yhteistyö.</p> <p>Vaikka nuorilla on opinnäytetyön mukaan paljon mahdollisuuksia vaikuttaa, kehitettävää löytyy. 100 % valmentajista kertoi, että heidän mielestään nuorten pitäisi olla enemmän mukana toiminnan kehittämisessä. Nuorten ja valmentajien kehitysehdotuksissa nousi esiin avoimuuden lisääminen, jotta nuoret tietäisivät mihin he voivat osallistua. Erityisen kiinnostuneita nuoret olisivat osallistumaan tilojen sisustamiseen sekä toiminnan esittelyihin muille nuorille. Valmentajat toivoivat, että nuoria otettaisiin enemmän mukaan kehittämispäiviin ja muihin yhteisiin ideointihetkiin. Nuoria toivottiin enemmän mukaan markkinointiin ja viestintään. Nuorten ääntä haluttaisiin enemmän kuuluviin positiivisessa valossa.</p> <p>Osallisuus on henkilökohtainen kokemus ja sen mittaaminen on haastavaa. Nuori voi kokea osallisuutta Vamoksessa, vaikka ei osallistuisikaan suunnitteluun ja on mahdollista, että nuori ei koe osallisuutta, vaikka osallistuisikin suunnitteluun. On kuitenkin tärkeää, että nuorille annettaisiin mahdollisuuksia osallistua, jotta suunnittelu- ja kehittämistyöstä kiinnostuneet nuoret pääsisivät niihin mukaan.</p> <p>Osallisuus on teemana ajankohtainen. Osallisuus ymmärretään eri tavoin erilaisissa asiayhteyksissä ja tämän vuoksi osallisuus-käsitteen määrittely on tärkeää. Osallisuuden kokemus vaatii, että yksilö on osa yhteisöä, toimii osana yhteisöä ja kokee olevansa osa yhteisöä.</p> <p>Käsitteen määrittelystä ja saaduista kehitysehdotuksista on hyötyä sekä Vamos-palveluille, mutta mahdollisesti myös muille nuorisotalon toimijoille, jotka voivat hyödyntää työn rakennetta ja siitä saatuja tietoja omassa palvelussaan. Työn tulosten pohjalta laaditaan Vamoksen valmentajille suunniteltu osallisuus-opas, johon kootaan teoriaa osallisuuteen liittyen sekä käytännön vinkkejä, miten nuoret voisivat olla enemmän mukana toiminnan kehittämisessä.</p>	
Asiasanat nuorisotyö, yhteistyö, vamos, osallisuus, osallisuuden edistäminen, kuuluvuus, sosiokulttuurinen innostaminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Mirka Özbas	Number of Pages 72 + 12
Title "Participation Can Be Seen at the Functional Co-operation Between the Young and the Coaches" The Participation of the Young and Its Development at the Vamos Service	
Supervisor Eevastiina Gjerstad and Juha Niiranen	
Subscriber Helsinki Deaconess Institute	
<p>The aim of the study was to find out what does the participation of the young mean at the Vamos service and how could the participation be developed. The research is quantitative and the research material was collected through two Webropol surveys, one for the young and one for the coaches. 55 young and 13 coaches answered the survey. The response rate of the young was 29 % and the coaches 43 %.</p> <p>Among the survey the strength of Vamos service is the acceptance of the young when coming along the service. 98 % of the young answered that they felt being well accepted when starting the service. 93 % felt being accepted by themselves and 80 % thought that they were appreciated. 95 % felt they could tell their own opinion at Vamos.</p> <p>Due to the answers the participation in Vamos could be described through the acceptance, a voluntary service without a time limit, young's experience of being encountered, the motivating and the acceptance of the young. Participation is opportunities to be involved and to affect. It also means the equality of the youngs' and coaches' opinions.</p> <p>Even though the young have a lot of opportunities to affect there are things that need to be developed. 100 % of the coaches told that they think the young should be more involved in developing the service. The young and the coaches suggested that the atmosphere should be more open so that young could know where and when they can participate. The young would like to participate more in decorating the venues and presenting the service to other young people. The coaches wished that the young would join more the developing days and other meetings when talking about developing the service. There were also suggestions that the young should participate more in marketing and communication. The voice of the young was wished to be presented in a positive way.</p> <p>Participation is a personal experience and its measurement is difficult. Young can feel participation in Vamos even though he has not participated planning and it is possible that a young person has not felt participation even he has participated in planning. It is important that young are given opportunities to participate so that the young who are interested in planning and developing the Vamos service could participate.</p> <p>Participation is a current topic. It is understood in many ways in different contexts and therefore it is important to define what it means. The feeling of participation requires that a person is part of a community, acts as part of the community and feels being part of the community.</p> <p>The definition and the development ideas can benefit the Vamos services but also other youth work actions that can use the results in their own service. During the spring 2018 a guide book of participation is written according to the results of this study. The target group is the coaches of Vamos services. The guide book will have a section of the theory of participation and sections of tips how the young could participate more in developing the Vamos service.</p>	
Keywords youth work, co-operation, vamos, participation, promoting the participation, belongingness, sociocultural inspiration	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 VAMOS-TOIMINTA SUOMESSA	7
2.1 Arvopohjaista toimintaa	7
2.2 Työote perustuu nuoren kohtaamiseen	8
3 MITÄ ON OSALLISUUS?	10
3.1. Osallisuus on kuulumista johonkin yhteisöön	10
3.2. Osallisuus on yhteisössä toimimista ja vaikuttamista	12
3.3. Osallisuus vaatii hyväksytyksi ja arvostetuksi kokemisen tunnetta	13
3.4 Sosiokulttuurinen innostaminen	14
3.5. Osallisuuden edistäminen	16
3.6. Yhteiskunnallinen ulottuvuus	19
4 TYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS	21
4.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset	21
4.2 Tutkimusmenetelmät	22
4.2.1. Kysely ryhmänuorille	23
4.2.2. Kysely ryhmävalmentajille	26
4.3. Tulosten analysointi	26
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
5.1. Vamosnuorten vastaajien perustiedot	28
5.2. Vamosvalmentajien vastaajien perustiedot	30
5.3. Yhteisöön tuleminen	31
5.4. Nuoren kokema arvostus Vamoksessa	34
5.5. Nuorten yhteisössä toimiminen	38
5.6. Nuorten yhteisössä vaikuttaminen	39
5.7. Nuorten osallisuus ryhmätoiminnan kehittämisessä	40
5.8. Nuorten osallisuus Vamos-toiminnan kehittämisessä	44
5.9. Osallisuus käsitteenä ja Vamos-osallisuus	48
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITYSEHDOTUKSET	56
6.1. Nuorten kokema osallisuus Vamoksessa	56
6.2. Osallisuuden edistäminen Vamoksessa	61

6.3. Mitä on Vamos-osallisuus?	61
6.4. Nuoret mukaan kehittämään toimintaa	63
6.5. Tulosten jalkauttaminen	64
7 POHDINTA	65
LIITTEET	73
LIITE 1. Suostumus nuorille tutkimukseen osallistumisesta	73
LIITE 2. Tiedote nuorille tutkimukseen osallistumisesta	74
LIITE 3. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta ryhmävalmentajille	75
LIITE 4. Tiedote tutkimuksesta ryhmävalmentajille	76
LIITE 5. Kysely nuorille	77
LIITE 6. Kysely ryhmävalmentajille	82

1 JOHDANTO

Vuoden 2017 aikana julkaistiin useita tutkimuksia liittyen nuorten syrjäytymiseen. Metsätiö julkisti syrjäytymislaskurin, jossa pystyi tutustumaan paikkakuntien syrjäytyneiden määrään. Helsingin Sanomat uutisoi eri paikkakuntien syrjäytymistilastoista ja Nuorisotutkimusverkosto tutki nuorten syrjäytymisen syitä. Kaikkia näitä yhdistää suuri huoli nuorten syrjäytyneiden määrästä, jonka arvioidaan olevan 70 000-100 000 luokkaa. Määrä on kasvanut 15 000:lla viimeisen kymmenen vuoden aikana. (Metsätiö 2017; Pölkki & Laitinen 2017; Valtavaara 2017.)

Ei ole ihme, että syrjäytymisen syihin ja ennaltaehkäisyyn on alettu kiinnittää huomiota. Syrjäytymiskeskustelu on väistämättä negatiivista ja leimaavaakin, sillä sana syrjäytynyt tarkoittaa syrjässä olevaa ihmistä. Ihmistä, joka on syrjässä jostakin. Nuorten syrjäytymisen tutkimuksessa viitataan usein yhteiskunnallisten järjestelmien ulkopuolelle jäämiseen sekä sen hyvinvointivaikutuksiin. Nuorten oma kokemus syrjäytymisestä ja siihen liittyvistä ilmiöistä on tärkeä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan tutkimuksissa (2016) on selvinnyt, että nuorten mielestä tärkein syrjäytymisen syy on ystävien puute. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

Nuorisotutkimusverkoston tutkimuksessa (2017) nousi esille sama asia. ”Syrjäytymisen on nuorten mielestä nimenomaan ystävien puutetta ja sivuun jäämistä sosiaalisesta elämästä. Ulkopuolisuus palkkatyöstä tai opiskelusta on heidän mielestään vähemmän olennaista”, kuvailee tuloksia tilastotutkija Sami Myllyniemi. Yksinäiseksi itsensä kokevien osuus oli tutkittujen 15-29-vuotiaiden joukossa moninkertainen verrattuna nuoriin keskimäärin. Työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet kokivat myös selkeästi löyhempää kiinnittymistä yhteiskuntaan kuin nuoret keskimäärin. (Valtavaara 2017.)

Johonkin kuulumisen tunne ja kokemus omasta merkityksestä osana jotain yhteisöä ja yhteiskuntaa on ihmisen hyvinvoinnin perusrakennearkaneita (Mäkisalo-Ropponen 2015, 10). Mitä tapahtuu, kun et tunne kuuluvasi mihinkään etkä koe olevasi merkityksellinen osa mitään yhteisöä, saati yhteiskuntaa? Yksi hyvinvoinnin perusrakenteista jää uupumaan.

Vamos-palvelut tarjoavat eri-ikäisille työn ja koulutuksen ulkopuolisille nuorille yksilö- ja ryhmävalmennusta nuorten omien tavoitteiden mukaan. Vamokseen tulemisen syinä mainitaan esimerkiksi tekemisen puute, oman päivärytmin parantaminen ja syrjäytyminen tai syrjäytymisen pelko (kappale 5.3. Yhteisöön tuleminen, 31). Vamos pystyy tarjoamaan nuorelle yhteisön johon tulla, johon kuulua ja jossa tulla hyväksytyksi omana itsenään. Tavoitteena on nuoren sosiaalinen vahvistuminen, jotta nuoren olisi mahdollista saavuttaa kokemus omasta merkityksellisyydestään myös Vamoksen ulkopuolella ja Vamoksen jälkeen. (Alanen & Kotkavuori 2009, 8.)

Vamos täyttää 10 vuotta vuonna 2018 ja toiminnassa on vuosittain mukana noin 1900 nuorta. Osallisuus on tärkeää toiminnassa, mutta nuorten osallisuutta Vamoksessa ei ole aikaisemmin tutkittu. Toimintaa halutaan kehittää ja nuoria haluttaisiin mukaan tähän kehitystyöhön. Mitä nuorten osallisuus Vamoksessa tarkoittaa ja miten nuoria voisi ottaa mukaan toiminnan kehittämiseen? Näihin kysymyksiin etsitään vastauksia tämän opinnäytetyön avulla.

2 VAMOS-TOIMINTA SUOMESSA

Vamos on Helsingin Diakonissalaitoksen nuorille tarkoitettu palvelu. Toiminnan tarkoituksena on vahvistaa nuoren voimavaroja ja tukea häntä kiinnittymään koulutukseen tai työhön. Vamos auttaa nuorta rakentamaan ja toteuttamaan tulevaisuudensuunnitelman sekä löytämään tarvitsemansa palvelut. Toiminta on nuorelle vapaaehtoista ja maksutonta. Vamos-toimintaa on seitsemällä paikkakunnalla: Helsingissä, Espoossa, Lahdessa, Turussa, Kuopiossa, Oulussa ja Rovaniemellä. Jokaisen kaupungin toiminta on suunniteltu vastaamaan ja täydentämään kyseisen paikkakunnan palveluntarvetta. (Vamosnuoret 2018.)

Toiminta käynnistettiin Helsingissä nuorten palveluntarpeesta vuonna 2008. Palvelujärjestelmä ei kyennyt löytämään tukea eniten tarvitsevia nuoria eikä myöskään tarjoamaan sellaisia matalan kynnyksen palveluja, joiden avulla nuoret olisivat vahvistuneet ja siirtyneet töihin tai opiskelemaan. Vamoksen palvelut täydentävät kunnan tarjoamia palveluja ja kaupunkien Vamos-toiminnot voivat koostua etsivästä nuorisotyöstä, maahanmuuttaja-, turvapaikanhakija- ja romaninuurille suunnatusta valmennuksesta, yksilövalmennuksesta, erilaisista ryhmävalmennuksista, uravalmennuksesta sekä kuntouttavasta työtoiminnasta. (Alanen, Kainulainen & Saari 2014, 10; Vamosnuoret 2018.)

2.1 Arvopohjaista toimintaa

Helsingin Diakonissalaitoksen ja täten myös Vamoksen toiminta on arvopohjaista ja perustuu palvelutyön rajoja ylittävään kristilliseen lähimmäisenrakkauteen sekä jokaisen ihmisen luovuttamattomaan ihmisarvoon. Helsingin Diakonissalaitos edistää heikoimmassa asemassa olevien ihmisoikeuksia ja luo mahdollisuuksia inhimillisesti arvokkaaseen elämään. (Helsingin Diakonissalaitos 2017a.)

Helsingin Diakonissalaitoksen toiminnan missiona on ihmisarvon kuuluminen jokaiselle. Tämä tarkoittaa jatkuvaa avun ja tuen viemistä sinne, minne muut eivät ole löytäneet. Tehtävänä on rakentaa jokaiselle mahdollisuus ihmisarvoiseen elämään. Helsingin Diakonissalaitos on perustettu vuonna 1867 eli se juhli 150-vuotisjuhlaansa

vuonna 2017. Laitos on ollut luomassa uusia ratkaisuja niillä yhteiskunnan alueilla, joilla ihmisarvo on ollut uhattuna. Nyt laitoksen erityistehtävä on syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten auttaminen ja heikoimpien puolesta puhuminen. (Helsingin Diakonissalaitos 2017b.)

2.2 Työote perustuu nuoren kohtaamiseen

Vamos-mallin kehittämisen lähtökohtana on Helsingin Diakonissalaitoksen ihmisarvoperusteinen kuntoutumismalli ja inhimillisten toimintavalmiuksien edistäminen. Toimintavalmiuksia korostavassa lähestymistavassa ihminen nähdään aktiivisena toimijana, joka oppii ja kehittää kykyjään vuorovaikutuksessa yhteisönsä muiden jäsenten kanssa koko elämänsä ajan. Nuori nähdään kokonaisena, kehittyvänä ja yhteisöihinsä kuuluvana yksilönä. (Alanen & Kotkavuori 2014, 29.)

Vamoksen työote perustuu ennen kaikkea sille, miten nuori kohdataan. Se tehdään arvostavasti ja välittävästi. Nuori on palvelussa osallinen ja toimija, ei toiminnan kohde. Vasta kun nuori pystyy kiinnittymään turvalliseen vuorovaikutussuhteeseen, hän pystyy asettamaan tavoitteita ja pitämään niistä kiinni. Työskentely pohjautuu nuoren tarpeeseen ja hänen asettamiinsa tavoitteisiin. Vamoksen työote kehittyy jatkuvasti ja sen tarkoitus on uudistua ja kehittyä nuoren ja hänen lähipiirinsä tarpeiden mukaan. Eri kaupunginosien ja kuntien erityispiirteet otetaan huomioon ja yhteistyötä tehdään tiiviisti palvelujärjestelmän eri toimijoiden kanssa. (Alanen & Kotkavuori 2014, 25-26; Sarmia 2018.)

Vamos-palveluiden aikana tapahtuvaa muutosta kuvataan ”Vamos Theory of Change” –mallin mukaan.

Kuvio 1. Vamos Theory of Change (Helsingin Diakonissalaitos 2018.)

Vamos Theory of Change

Kohtaamisen mahdollisuuksia on oltava tarpeeksi usein, jotta nuoren ja valmentajan välinen vuorovaikutus etenee luottamuksen rakentumiseksi ja mahdollistaa kiinnittymisen. Kiinnittyminen tarkoittaa, että nuoren ja työntekijän välille muodostuu tiivis ja hyvä suhde, jonka avulla nuori sitoutuu yhdessä asetettuihin tavoitteisiin. Nuorelle on annettava aikaa ja tilaa, eikä häntä painosteta, vaan vuorovaikutuksessa edetään nuoren omaan tahtiin. Monet Vamoksen nuoret ovat kadottaneet omanarvontunteensa. Sen löytäminen vie aikaa, eikä se tapahdu ilman välittävää vuorovaikutussuhdetta. Vamoksen nuorilla ei useinkaan ole vaikeuksia tietää, mikä on heille hyväksi, mutta heillä ei ole voimavaroja ryhtyä tavoittelemaan itselleen parempaa tulevaisuutta. (Alanen & Kotkavuori 2014, 27.)

3 MITÄ ON OSALLISUUS?

Osallisuus kuvaa ihmisen ja yhteisöjen sekä ihmisen ja yhteiskunnan välistä suhdetta. Johonkin kuulumisen tunne ja kokemus omasta merkityksestä osana jotain yhteisöä ja yhteiskuntaa on ihmisen hyvinvoinnin perusrakennepaineita. Osallisuus on ihmisen sosiaaliseen perusluonteeseen liittyvää kuulumista johonkin, olemista, elämistä ja toimimista yhteydessä muihin ihmisiin. (Mäkisalo-Ropponen 2015, 10; Rahikka-Ryynänen 2014, 10.)

2000-luvulla osallisuuden käsite on esiintynyt paljon lasten ja nuorten osallisuuteen liittyen. Osallisuutta on alettu nähdä nuorten syrjäytymisen ehkäisemisenä sekä vastakohtana osattomuudelle ja huono-osaisuudelle. Tällainen osallisuuden merkitys on ymmärrettävää, kun osallisuutta tarkastellaan suomen kielen sanan kautta: osallisuus on osana olemista ja osallinen on silloin, kun on osuus johonkin toimintaan tai etuun tai jos on mukana jossakin. (Nivala & Ryynänen 2013, 12-13.)

Osallisuus edellyttää voimaantumista ja muodostuu tunneperäisesti tuen ja arvostuksen kokemuksista. Osallisuus on toiminnassa kehittyvä tunne voimaantumisesta, jonka myötä osallistuja tuntee itsensä päteväksi ja oman roolinsa merkittäväksi. Tämän tunteen kautta yksilö uskaltaa yhteisössä tuoda esiin toimintaan liittyviä ajatuksiaan. Oleellista osallisuuden tunteessa on, että yksilö kokee aidosti voivansa vaikuttaa yhteisössä. (Mäkisalo-Ropponen 2016, 16-17; Nivala & Ryynänen 2013, 24.)

Osallisuus voidaan jaotella yhteisössä olemisena, yhteisössä toimimisena sekä yhteisöön kuulumisen tunteena. (Mäkisalo-Ropponen 2016, 17). Seuraavissa kappaleissa käsitellään tarkemmin näitä osallisuuden osa-alueita.

3.1. Osallisuus on kuulumista johonkin yhteisöön

Osallisuus on kuulumista johonkin. Se ei ole yksilön ominaisuus eikä yksilön toimintaa, vaan jotain, mikä toteutuu ihmisen ja yhteisön suhteessa. Ihmisellä on tarve kuulua johonkin ja eräiden tutkimusten mukaan tämä kuulumisen tunne voi edistää ihmisen psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. Young, Russell ja Powers tutkivat 73-79-vuotiaiden naisten kuuluvuuden tunnetta naapurustossa. Tutkimuksen (2004) mu-

kaan kuuluvuuden tunne naapurustossa korreloi naisten terveydentilaan. Krausen ja Wulffin tutkimuksen (2005) mukaan kirkon yhteisössä käyvät jäsenet, jotka saivat tukea yhteisön jäseniltä, kokivat kuuluvuuden tunnetta. Yksilöt, jotka kokivat vahvaa kuulumisen tunnetta, olivat tyytyväisempiä omaan terveydentilaansa. (Krause 2005; Nivala & Ryyänen 2013, 26; US National Library of Medicine 2004.)

Professori Vanessa Mayn mukaan kuuluvuuden tunteen voi jakaa ihmissuhteisiin, kulttuuriseen ja materiaan liittyvään ulottuvuuteen. Ihmissuhteisiin liittyvä kuuluvuuden tunne on tärkeä ja esimerkiksi Krausen tutkimuksen (2005) mukaan ihmiset, jotka kuuluvat sosiaaliseen verkostoon, kokevat todennäköisemmin elämänsä merkityksellisemmäksi. Ihmissuhteisiin liittyvä kuuluvuuden tunne liittyy aina ihmisiin, mutta ihmisten ei välttämättä tarvitse olla läheisiä, sillä he voivat olla ystäviä, tuttuja, mutta myös aivan tuntemattomia. (Krause 2005; May 2012.)

Kulttuuriseen kuuluvuuteen liittyy kieleen, perinteisiin, uskontoon ja kansalaisuuteen liittyviä asioita. Puhutulla kielellä ja pukeutumistavalla on erilaisia merkityksiä, jotka vaikuttavat kulttuuriseen kuuluvuuteen. Materiaan kuuluu sekä paikkaan että materiaaleihin liittyviä asioita. (May 2012.)

Osallisuus on jotakin, mitä osallistuminen voi vahvistaa. Sosiaalipedagogisen osallisuuskäsityksen mukaan ihminen on osallinen yhteisössä, kun hän

- on osa yhteisöä (kuuluu johonkin)
- toimii osana yhteisöä (osallistuu)
- kokee olevansa osa yhteisöä (tuntee kuuluvansa)

(Nivala & Ryyänen 2013, 26.)

Osallisuuden toteutumisen edellytyksenä on kaikkien näiden toteutuminen ja yhteisön täytyy mahdollistaa ne. Osallisuus voi toteutua suhteessa hyvin eriluonteisiin ja -kokoiisiin yhteisöihin. Saman ihmisen osallisuus eri yhteisöissä on yleensä eri vahvuista ja joissakin yhteisöissä se voi olla heikkoa, kun taas toisessa yhteisössä yksilö voi kokea vahvan osallisuuden tunteen. (Nivala & Ryyänen 2013, 27.)

On tärkeää havaita ero osallisuuden ja osallistumisen välillä. Osallistuminen on prosessi ja keino osallisuuden edistämiseksi. Osallistuminen voi olla osa tunneperäistä

kokemusta henkilön sosiaalisesta osallisuudesta, mutta osallisuus on laajempi käsite kuin osallistuminen. Osallisuuden ja osattomuuden kokemukset ovat ihmiselle henkilökohtaisia, eikä osallistumisen suuri määrä välttämättä lisää osallisuuden kokemusta. On mahdollista, että henkilö kokee itsensä enemmän osalliseksi vähällä osallistumisella. (Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2015, 5.)

Vaikka osallisuus on jotain, mihin ihminen voi luonnostaan kasvaa yhteisöjen jäsenenä, niin ei kuitenkaan aina tapahdu. Kaikki yhteisöt eivät tue osallisuuden vahvistumisen prosesseja. Osallisuutta ei voi edistää muuttamalla vain joko yksilöä tai yhteisöä, vaan osallisuuden edellytyksiä luodaan tukemalla muutoksia ja kasvua molemmissa ja edistämällä näin yksilön ja yhteisön suhteen kehittymistä. Osallisuus sekä yhteisöjen että yhteiskunnan tasolla edellyttää mahdollisuuksia kokea kuuluvansa johonkin. Henkilön täytyy kokea olevansa tarpeellinen arkisessa elämässään sekä arvostettu jäsen yhteisöissä, joissa saa jakaa kokemuksiaan, olla vuorovaikutuksessa ja tuntea yhteenkuuluvuutta muiden kanssa. (Nivala & Ryyänen 2013, 30.)

3.2. Osallisuus on yhteisössä toimimista ja vaikuttamista

Osallisuuden toteutuminen edellyttää yhteisön jäseniltä yhdessä toimimista niin, että jokaisella on mahdollisuus toimia, mutta myös todellisia mahdollisuuksia ja valtaa vaikuttaa yhteisön asioihin. Toimintaan osallistumisen ja vallan mukana yhteisön jäsenet saavat vastuuta yhteisöstä ja sen asioista. Osallisuus edellyttää vastuun kantamista ja sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi. (Nivala & Ryyänen 2013, 27.)

Organisaation kehittämistoimintaan tulisi saada asiakkaat mukaan, koska kaiken kehittämisen tarkoituksena on pohjimmiltaan perustehtävän laadukas toteutuminen. Ammattihenkilöt näkevät kehittämishaasteet usein ammatillisesta näkökulmasta, mutta asiakkaat näkevät kehittämishaasteet usein kohtaamisen ja vuorovaikutuksen näkökulmasta. Nuorille suunnatuissa palveluissa nuoret tulisi ottaa palveluiden kehittämistyöhön mukaan. Tämä lisäisi nuorten käsitystä siitä, että asioihin voi vaikuttaa ja vahvistaisi nuoren käsitystä omasta kyvykkyydestään kansalaisena ja lisäisi kykyä ottaa vastuuta yhteisöstään. (Kuure & Lidman 2013, 11; Mäkisalo-Ropponen 2016, 83.)

Vamoksen kehittämispäällikkö Vesa Sarmian mukaan nuorten ottaminen mukaan Vamoksen kehittämistyöhön on ehdoton edellytys heitä palvelevan toiminnan toteuttamisessa. ”Vamoksen tehtävä on lisäksi tuoda nuorten ääntä yhteiskunnalliseen keskusteluun, jonka takia olemme juuri perustaneet Vamokseen mediayksikön tätä edistämään. Lisäksi kärkihankkeessa kootaan Youth Advisory Board, jonka tarkoitus on tuoda nuorten näkökulmia keskusteluun ja viedä asioita eteenpäin päättävälle taholle, kuten ministeriöihin”, Sarmia kertoo nuorten mukaan ottamisesta kehittämis-toimintaan. Näiden lisäksi nuoret ovat mukana kehittämisessä esimerkiksi ryhmien suunnittelussa sekä yksilövalmennuksessa aina tavoitteiden asettamisessa ja suunnittelussa. (Sarmia 2018.)

Helsingin Diakonissalaitos teettää vuosittain asiakastyytyväisyyskyselyn, jonka lisäksi asiakastyytyväisyyttä mitataan professori Juho Saaren kanssa kehitetyn hyvinvointi-sociologiseen viitekehykseen pohjautuvan koetun hyvinvoinnin ja asiakastyytyväisyyskyselyn kautta. Se toteutetaan nuoren päättäessä palvelun. Sarmian mukaan jokainen toimipiste voi itse päättää, miten he keräävät halutessaan tarkempaa, esimerkiksi toimintokohtaista palautetta. (Sarmia 2018.)

3.3. Osallisuus vaatii hyväksytyksi ja arvostetuksi kokemisen tunnetta

Osallisuuden toteutumiseksi tarvitaan yhteisöjä, joissa on mahdollista toimia ja tulla nähdyksi, kuulluksi ja tunnustetuksi ainutlaatuisena ihmisenä, omana itsenään ja arvokkaana osana yhteisöä. (Nivala & Ryyänen 2013, 27.)

Työyhteisön jäsenten suhtautumisella on merkittävä vaikutus osallisuuden onnistumiseen työyhteisössä. Osallisuus edellyttää vuorovaikutuksen tasavertaisuutta, mielipiteiden ilmaisua ja yhteistä päätöksentekoa. Myös sillä, kuinka paljon yksilö saa mahdollisuuksia ja tilaa kertoa ajatuksiaan ja mielipiteitään on merkitystä. Tästä esimerkkinä MIT’s Human Dynamics Laboratoryn tutkimus. Professori Alan Pentland tutki toimivien ja menestyvien tiimien elementtejä ja Pentland kertoo tuloksista Harvard Business Reviewin artikkelissa (2012). Tiimien toimivuuden ja menestyksen takana on suurimpana syynä vuorovaikutus. Yksi tärkeimmistä tekijöistä oli puheen ja kuuntelun tasapuolinen jakautuminen, jonka lisäksi kasvokkain tapahtuvalla viestinnällä oli suuri merkitys. Tärkeää oli myös se, että viestintä tapahtui kaikkien tiimin jäsenten

kesken, eikä pelkästään esimerkiksi esimiehen kanssa. (Mäkisalo-Ropponen 2016, 26; Pentland 2012, 7.)

Osallisuus muodostuu portaittain ja lähtee siitä, että asiakasta aidosti kuunnellaan, hän voi ilmaista mielipiteitään, hänen näkemyksensä otetaan huomioon ja hän voi olla kykyjensä ja terveytensä asettamissa rajoissa aktiivinen toimija. Ammattihenkilöstön on hyvä muistaa, että asiakkaalla on sellaista osaamista, jota heillä ei ole. Ihminen on aina oman elämäntilanteensa paras asiantuntija. (Mäkisalo-Ropponen 2016, 26.)

Tavoitteena kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa tulisi olla kumppanuus, jossa korostuu ihmisen puhe ihmiselle. Ihmiset haluavat olla yleensä itse vaikuttamassa oman elämänsä ratkaisuihin, jos siihen annetaan mahdollisuus. (Mäkisalo-Ropponen 2016, 28-29.)

3.4 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta osallistuminen ei ole mitä tahansa tekemistä, vaan sen tavoitteena nähdään maailman muuttaminen nykyistä oikeudenmukaisemmaksi ja tasa-arvoisemmaksi. Se on kasvatuksellinen toimintamuoto yhteiskunnan parantamiseksi, ja sen tavoitteena on ihmisten oman osallistumisen avulla luoda kasvattava ja solidaarisuuden arvot tiedostava yhteiskunta. Innostamisen periaatteisiin pohjautuva osallistumisen edistäminen on toimintaa, joka paitsi pyrkii edistämään ihmisten osallisuutta tämän päivän yhteiskunnassa myös rakentamaan heidän kanssaan tulevaisuuden yhteiskuntaa. (Nivala & Rynänen 2013, 33-34.).

Sosiokulttuurinen innostaminen on perusluonteeltaan yhteistoiminnallista, dialogista ja osallistavaa pedagogiikkaa. Sen keskeiseksi tavoitteeksi on määritelty yhteisön jäsenten aktiivisen osallistumisen edistäminen omaan sosiaalisen ja kulttuurisen kehittymisensä prosessiin. Sosiokulttuurista innostamista luonnehtii myös toimintatutkimuksellisuus. Se tarkoittaa toiminnan juurruttamista kulloiseenkin tilanteeseen ja mukanaolijoiden näkemyksiin ja kokemuksiin sen sijaan, että "viralliset ammattilaiset" muotoilisivat toiminnan periaatteet toisaalla ja toimintaa saavuttaisiin vain toteuttamaan. (Nivala & Rynänen 2013, 33-34)

Sosiokulttuurisen innostamisen kuvauksissa keskeistä ei ole määritellä niinkään sitä, mitä innostamisen prosesseissa tehdään, vaan ymmärtää se, miten ja minkälaisella orientaatiolla toimitaan. Tuota orientaatiota voi jäsentää esimerkiksi toiminnan eri ulottuvuuksiksi, joista keskeisimmät ovat kulttuurinen, pedagoginen ja sosiaalinen ulottuvuus. (Kurki 2005, 345.)

Kulttuurinen ulottuvuus on luovuuden ja ilmaisun kehittämistä esimerkiksi eri taide-
muotojen kokemisen ja ennen kaikkea itse tekemisen kautta. Pedagoginen, persoonan kehittymisen ulottuvuus tarkoittaa toimintaa, jossa opitaan hahmottamaan oma subjekti, kehittämään kriittistä ajattelua ja tunnistamaan muutoksen mahdollisuudet. Sosiaalinen ulottuvuus viittaa ryhmäprosesseja ja yhteiskunnallista osallistumista tukevaan toimintaan. Tässä kolminaisuudessa työntekijän eli innostajan, tehtävä on herkistää, yllyttää, rohkaista ja motivoida ihmisiä osallistumiseen. (Kurki 2005, 345–346).

Sosiokulttuurinen innostaminen herättää ihmisten tietoisuutta, organisoi toimintaa ja saa ihmiset liikkeelle. Innostaminen on kaikkien niiden toimintojen yhdistelmä, jotka luovat sellaisia osallistumisen prosesseja, joissa ihmiset kasvavat aktiivisiksi toimijoiksi yhteisöissään. (Kurki 2000, 19-20.)

Innostamisen avulla motivoidaan, herätetään, vahvistetaan ja koordinoitaan yksilöiden ja ryhmien kykyjä ja voimia sekä heidän osallistumistaan sosiaaliseen, kasvatukseen ja kulttuuriseen toimintaan. Innostaminen on yhteisöllistä toimintaa. Se on kasvatusta, mutta ei opetusta ja sen tarkoituksena on herättää ja motivoida yksilöissä ja ryhmissä halua kasvattaa itse itseään. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että keskusteluissa ohjaaja ei ole tiedonjakaja, vaan hän on yhdessä keskustelija, dialogiin johdattaja ja kanssakulkija. (Kurki 2000, 25.)

Sosiokulttuurinen innostaminen on tietynlainen tapa tehdä ja toimia. Sille on tyypillistä vuorovaikutuksen ja osallistumisen korostaminen. Innostamisessa tuetaan ihmisen vapautta ja oma-aloitteisuutta sekä yksilöllisellä että ryhmätasolla. Tavoitteena on pitää mahdollisimman hyvin huolta siitä, että ihmiset itse kehittelevät omia vaihtoehtojaan ja ratkaisuja ongelmiinsa ja tarpeisiinsa. (Kurki 2000, 26.)

3.5. Osallisuuden edistäminen

Osallisuuden edistäminen on paljon laajempi kysymys kuin millaiseksi se erilaisissa hankkeissa ja syrjäytymiskeskustelussa ajatellaan. Kyse on siitä, millaisiksi ihmisiksi kasvamme ja meitä kasvatetaan. Osallisuuteen voi kiinnittää huomiota laeilla, asetuksilla ja hankkeilla, mutta sen edistämässä olennaista on millaisia mukana oleminen ja mukaan kuulumisen kokemuksia saamme. Olennaista on myös se, miten itse suhtaudumme toisiin ihmisiin. (Nivala & Ryynänen 2013, 35.)

Nuoria voidaan osallistaa ja he voivat osallistua kehittämiseen monin eri tavoin. EU:n nuorisopoliittisessa keskustelussa käytetään paljon ”10 periaatteen jäsenystä” nuorten osallisuuteen liittyen. Tämä näkökulma nuorten osallistumismahdollisuuksiin on esitelty seuraavaksi.

10 periaatetta nuorten osallisuuteen

YLHÄÄLTÄ ALAS

1. Diktatuuri

Nuorille ei anneta mitään valinnanmahdollisuuksia, ja osallistuminen on pakollista. Aikuiset tekevät päätökset nuorten puolesta. Aikuisten oletetaan olevan viisaampia ja tietävän asiat nuorten parhaaksi.

2. Manipulaatio

Nuorille ei anneta mahdollisuuksia oppia itse ymmärtämään, mitä tavoitteita voitaisiin asettaa ja miten ne voitaisiin saavuttaa. Aikuiset syöttävät omasta näkökulmastaan tärkeänä pitämänsä tiedon nuorille päätöksentekoa varten.

NUORTEN HYVÄKSIKÄYTTÖ

3. Kuoruttaminen

Nuoria käytetään jonkin asian läpiviemiseksi ottamalla heitä näkyvästi mukaan kampanjoihin, joita aikuiset pitävät tärkeinä.

4. Näennäisvaikuttaminen

Aikuiset rakentavat tilaisuuksia, joissa nuorille annetaan näennäisesti vaikutusvaltaa ja ääntä. Aikuiset määrittelevät tehtävät, ja nuoren oletetaan toteuttavan niitä.

NUORTEN HALLINNOINTI

5. Tehtävien osoittaminen

Aikuiset osoittavat projektin, johon nuoret voivat osallistua vapaaehtoisesti, kun ovat ymmärtäneet projektin tavoitteet.

6. Konsultointi

Aikuiset kehittävät ja johtavat projektia, mutta nuorten mielipiteitä kysellään aktiivisesti ja heidän mielipiteensä otetaan vakavasti.

JAETTU PÄÄTÖKSENTEKO

7. Aikuislähtöinen jaettu päätöksenteko

Sekä aikuiset että nuoret ovat yhteisesti mukana kehittämässä uusia ideoita ja suunnittelemassa projekteja. Päätökset tehdään yhdessä. Nuorten kokemusta ja tietämystä kunnioitetaan. Aikuiset pitävät tiettyä kontrollia, antavat tukea ja ohjausta.

8. Nuorisolähtöinen jaettu päätöksenteko

Nuorilla on vetovastuu, nuoret ideoivat ja organisoivat työryhmiä. Aikuiset tukevat. Nuorten vastuuntuntoon ja taitoihin luotetaan.

NUORET PÄÄTÖKSENTEKIJÖINÄ

9. Nuorisolähtöinen aikuisten tukema päätöksenteko

Aloite ja johto ovat nuorilla. Aikuiset tukevat koko prosessia eivät ainoastaan yksittäisiä hankkeita ja työryhmiä.

10. Nuorisolähtöinen päätöksenteko ilman aikuisten tukea ja ohjausta

Koko prosessia johtavat nuoret. Aikuiset eivät ole mukana missään vaiheessa.

(Kuure & Lidman 2013, 37-38.)

Asiakaslähtöisestä ja monialaisesta yhteistyöstä puhutaan paljon, mutta aito yhteistyö ja yhdessä kehittäminen vaatii, että nuoret ovat mukana kehittämistyössä. Ei riitä, että nuorten mielipiteitä ja kysytään ja kuunnellaan, vaan tavoitteena olisi jaettu päätöksenteon aste, jossa nuorille syntyisi kokemus asioihin vaikuttamisesta. (Kuure & Lidman 2013, 37.)

Osallisuuden edistämisessä osallistumisen tukemisella on keskeinen rooli, vaikkei osallistuminen automaattisesti tuotakaan osallisuutta. Osallistuminen voi olla hyvin monenlaista pienimuotoista yhdessä tekemistä lähiyhteisöjen piirissä. Osallisuuden edistämistä tavoittelevassa toiminnassa pyritään tarjoamaan ihmisille mielekkäitä konkreettisia osallistumismahdollisuuksia ja tukemaan sellaista osallistumista, jossa

heidän osallistumisvalmiutensa ja -halunsa samalla kehittyvät. (Rahikka-Ryynänen 2014, 14.)

Osallisuuden portaiden avulla voidaan arvioida millaisella tasolla organisaation osallisuus on. Alla olevassa kuviossa on kuvattu osallisuuden portaat Vamoksen ryhmätoiminnan näkökulmasta.

Kuvio 2. Osallisuuden portaat Vamoksen ryhmätoiminnan näkökulmasta (Nousiainen & Piekkari 2007, 1.)

Osallisuuden mittarina voidaan pitää sitä, kuinka hyvin henkilö pääsee osallisuusprojektissa sisälle voimaantuneena toimijana, kuinka hyvin hän kokee osallisuutta kaikissa vaiheissa ja kuinka hyvin hänen saavuttama osallisen rooli säilyy projektin loppuun asti. Vaikuttamismahdollisuudet ovat sitä suuremmat, mitä enemmän työntekijät ovat valmiita luopumaan kaikkietävästä ja yksipuolisesta valtaa käyttävästä roolistaan ja antavat tilaa henkilön omatoimisuudelle. (Nousiainen & Piekkari 2007, 2.)

3.6. Yhteiskunnallinen ulottuvuus

Osallisuuden avulla ehkäistään omaa elämää koskevasta päätöksenteosta syrjäytyminen ja vahvistetaan kokemusta täysivaltaisesta kansalaisuudesta. Osallisuus toteutuu tyypillisesti yhteisöissä, mutta sillä on aina väistämättä myös yhteiskunnallinen ulottuvuus. Osallisuus pienyhteisössä luo edellytykset yhteiskunnalliselle osallisuudelle. Osallisuus koskee siis paitsi ihmisen ja yhteisön myös ihmisen ja yhteiskunnan suhdetta. (Mäkisalo-Ropponen 2016, 16; Nivala & Ryytänen 2013, 28.)

Syrjäytymiskeskustelu on saanut uusia näkökulmia, joiden myötä onkin siirrytty osallisuuspuheeseen. Sosiaalisesta syrjäytymisestä puhuttaessa ei käsitellä pelkästään marginaaliin johtavia prosesseja vaan myös osallisuuteen ja integraatioon liittyviä kysymyksiä. Tämän muutoksen myötä keskusteluun on tullut uusia, myönteisiä näkökulmia sekä ajatus syrjäytymisprosessin kaksisuuntaisuudesta. Syrjään joutuminen ei ole lopullista, syrjäytynyt voi palata takaisin osallisuuteen ja marginaalin voi nähdä välitilana eli tilapäisenä elämänvaiheena. (Juvonen 2005, 29.)

Nivalan ja Ryytänen artikkelin (2013) mukaan osallisuuden edistämistä ei voi pelkistää vain syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja lievittämiseksi. Osa osallisuuden edistämiseen tähtäävästä toiminnasta kohdistuu kuitenkin niin kutsuttuihin erityistarpeisiin, kuten syrjäytymisvaarassa oleviin ihmisiin. Jokaisessa Vamos-kaupungissa on nuorille tarkoitettua ryhmätoimintaa, joiden tarkoituksena on tarjota nuorille yhteisö, jossa on mahdollisuus vahvistaa nuoren sosiaalisia taitoja ja tarjota nuorelle säännöllistä tekemistä. Näiden lisäksi ryhmien avulla voi saada apua sosiaalisten tilanteiden pelkoon ja on mahdollisuus tavata muita samanlaisessa elämäntilanteessa olevia nuoria. Monella nuorella on kokemuksia yksinäisyydestä tai siitä, että kotoa lähteminen on haastavaa. MTV:n uutisten haastattelussa (2014) Vamoksessa mukana ollut nuori kertoo, että hän oli viettänyt kotona kaksi vuotta tekemättä ”oikeastaan mitään”, ennen kuin aloitti Vamoksen. Ryhmätoiminnan avulla hän on alkanut uskoa itseensä ja luottamaan ulkopuolisiin ihmisiin. Osalle Vamoksen nuorista nimenomaan ryhmätoiminta on avain siihen, että oma elämäntilanne alkaa selkiytyä ja pääsee lähemmäs omia tavoitteitaan kohti. (Alanen & Kotkavuori 2014, 9; Koskinen-Papunen 2014; Nivala & Ryytänen 2013, 31.)

Osallisuuden sosiaalisen perustan rakentaminen eli ihmisten ja heidän yhteisöjensä suhteiden kehittäminen ja johonkin kuulumisen tunteen vahvistaminen on kuitenkin olennaista jokaisen yhteiskunnan jäsenen kannalta. Erilaisissa elämäntilanteissa olevat ihmiset on kuitenkin huomioitava eri tavoin, sillä he tarvitsevat erilaista tukea osallisuutensa toteutumiseksi ja vahvistumiseksi. (Nivala & Ryyänen 2014, 31.)

Osallistuminen on sekä tavoite että toiminnan muoto. Ihmisten saaminen liikkeelle, tulemaan yhteen ja osallistumaan yhteiseen toimintaan on usein itsessään arvokasta. Parhaimmillaan se voi vahvistaa yhteisöllisiä suhteita ja yhteisöön kuulumisen tunteita eli vahvistaa osallisuuden sosiaalista perustaa. Tavoitteena on luoda itseään vahvistava kehä, jossa osallistuminen syventää kuulumisen tunnetta ja kuulumisen tunne kannustaa osallistumaan entistä laajemmin ja sitoutuneemmin. Toiminnassa pyritään tarjoamaan ihmisille mielekkäitä konkreettisia osallistumismahdollisuuksia ja tukemaan sellaista osallistumista, jossa heidän osallistumisvalmiutensa ja -halunsa samalla kehittyvät. Osallistuminen sosiaaliseen toimintaan ja vuorovaikutukseen tukee ihmisen persoonallista kasvuprosessia. (Nivala & Ryyänen 2013, 32-33.)

4 TYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS

Työn tilaajana on Helsingin Diakonissalaitos ja idea opinnäytetyöhön on tullut työn tilaajalta. Työskentelen Lahden Vamoksessa valmentajana ja aihe on sekä työnantaj, mutta myös itseni mielestä tärkeä. Nuorten osallisuutta palvelussa tai osallisuuden kehittämistä Vamos-palvelussa ei ole kuitenkaan aikaisemmin tutkittu.

Osallisuus on aiheena ajankohtainen. Lahden ja Kuopion Vamoksissa on vuonna 2017 toiminut hanke, joka on saanut rahoituksen Euroopan sosiaalirahaston viidenteen toimintalinjaan liittyen. Kyseisen linjan hankkeissa on erityisenä tavoitteena sosiaalisen osallisuuden lisääminen ja köyhyyden torjunta. Tämän vuoksi kaikki kyseisen rahoituksen saavat hankkeet etsivät keinoja lisätä sosiaalista osallisuutta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017.)

Vamos-kaupungeista Helsingissä, Espoossa, Turussa, Oulussa ja Lahdessa on perustettu erilaisia osallisuustyöryhmiä, joiden tarkoituksena on kaupunkilaisten osallisuuden lisääminen. On haastavaa saada kaikkia tai kaikenikäisiä kaupunkilaisia mukaan. Vamosnuorten osallisuudella on merkitystä myös yhteiskunnallisella tasolla, sillä osallisuus pienyhteisössä luo edellytykset yhteiskunnalliselle osallisuudelle (Nivala & Rynnänen 2013, 28).

4.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Osallisuus ja sen tukeminen ovat tärkeä osa Vamos-toimintaa, mutta mitä Vamos-osallisuus tarkoittaa? Työni tarkoituksena on selvittää mitä on nuorten osallisuus Vamoksessa, miten osallisuutta voisi lisätä ja miten nuoret voisivat olla mukana kehittämässä toimintaa.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä on nuorten osallisuus Vamoksessa?
2. Miten nuorten osallisuutta voisi lisätä ja miten nuoria voisi ottaa enemmän mukaan toiminnan kehittämiseen?

4.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössäni käytin määrällistä tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivista eli määrällistä menetelmää käyttävä tutkimus kuvaa ja tulkitsee ilmiöitä mittausmenetelmillä, jotka keräävät numeerisia tutkimusaineistoja. Jotta tutkimuksessa saatuja tuloksia voidaan pitää luotettavina, on tutkimusaineiston oltava riittävän suuri ja edustava. Kvantitatiivinen tutkimus vastaa kysymyksiin mikä, missä, paljonko ja kuinka usein? Tutkimuksen otos on edustava ja numeerisesti suuri. Määrällisessä tutkimuksessa kuvataan myös eri asioiden välisiä riippuvuuksia ja tutkimuksen avulla saadaan yleensä kartoitettua olemassa oleva tilanne, mutta ei pystytä riittävästi selvittämään asioiden syitä. (Heikkilä 2014b; Vilpas 2018.)

Työni tarkoituksena on tutkia mitä on nuorten osallisuus Vamoksessa, jonka vuoksi työn piti ulottua kaikkiin Vamos-kaupunkeihin. Rovaniemen Vamos ei ole mukana, sillä toiminta ei ollut vielä alkanut kyselyjen toteutuksen aikana. Määrälliseen tutkimukseen päädyttiin sillä osallisuutta ei ole aikaisemmin tutkittu eli Vamos-osallisuutta ei voitu määritellä ja määrittelylle on tarvetta. Toimintaa on usealla paikkakunnalla ja nuoria on mukana vuosittain 1900, joten määrällinen tutkimus oli mahdollista toteuttaa, koska oli oletettavaa, että otoksesta saadaan tarpeeksi edustava.

Tutkimusmenetelmänä on survey-kysely ryhmänuorille sekä ryhmävalmentajille. Kyselytutkimuksessa tutkija esittää vastaajalle kysymyksiä kyselylomakkeen välityksellä. Kyselytutkimus on enimmäkseen määrällistä tutkimusta, jossa sovelletaan tilastollisia menetelmiä. Kyselyaineistot koostuvat pääosin mitatuista luvuista ja numeroista, sillä vaikka kysymykset esitetään sanallisesti, niin vastaukset ilmaistaan numereenisesti. Sanallisesti annetaan täydentäviä tietoja tai vastauksia kysymyksiin, joiden esittäminen numeroina on epäkäytännöllistä. Sanallisia vastauksia voi olla parempi analysoida laadullisilla menetelmillä. Lomakkeen jokaisen kysymyksen pitää olla tarpeellinen ratkaistaessa tutkimuskysymystä. (Kananen 2015, 229; Vehkalahti 2014, 11, 13.)

4.2.1. Kysely ryhmänuorille

Vamoksessa on sekä yksilö- että ryhmävalmennusta. Päädyin rajaamaan työn ryhmänuoriin, sillä he viettävät aikaa Vamoksessa useampana päivänä viikossa. Yksilönuoria tavataan tarpeen mukaan, joten heidän tavoittamisensa tietyn ajan sisällä on haastavampaa. Heidän osallisuuden kokemuksensa on myös tärkeää, mutta aineiston rajaaminen oli välttämätöntä, sillä nuorten määrä yhteensä on suuri ja mahdoton otettavaksi kokonaisuudessaan huomioon opinnäytetyössä.

Käytin tutkimuksessani survey-kyselyä, jossa on väittämiä sekä avoimia kysymyksiä (liite 2.) Kysely oli tarkoitus toteuttaa kaikissa ryhmissä, jotka olivat toiminnassa joulukuussa 2017. Poikkeuksena oli Helsingin kuntouttavan työtoiminnan ryhmät sekä valmentava ryhmä Valma, koska ne eivät perustu täysin nuoren vapaaehtoisuuteen. Tämän syyn takia en ottanut näitä ryhmiä tutkimukseen mukaan. Kuntouttavan ryhmätoiminnan ja Valman nuoret saavat myös ryhmässä ollessaan työttömyys- tai opintoetua, joten heillä on erilainen asema olla Vamoksessa, kuin muilla ryhmänuorilla.

Nuorten kyselylomake on suunniteltu teoreettisen viitekehyksen pohjalta sekä pohtimalla minkälaisilla kysymyksillä voidaan saada vastaukset tutkimuskysymyksiin. Vamos-osallisuutta tutkittaessa oli tärkeää tietää nuoren yhteisöön tulemisesta eli miksi hän on osallistunut toimintaan, kokeeko hän tärkeiksi Vamoksen määräajattomuuden ja vapaaehtoisuuden sekä miten hän on kokenut tulleeensa vastaanotetuksi. Toinen osa perustuu nuoren kokemaan arvostukseen ja tasa-arvoisuuteen, joilla on tärkeä merkitys osallisuuden kokemisessa. Kyselyssä on näiden lisäksi teemat myös yhteisössä toimimiseen liittyen, jolloin keskitytään erityisesti osallistumiseen sekä kehittämistoimintaa ajatellen nuorten ajatuksiin siitä, miten he voisivat ja haluaisivat olla siinä mukana. Kyselyn viimeisessä osassa keskityttiin osallisuus-käsitteeseen ja siihen, miten se näkyy Vamoksessa.

Kysely koostuu väittämistä sekä avoimista kysymyksistä. Avoimilla kysymyksillä on kysytty asioita, joihin ei voida etukäteen tietää vastausvaihtoehtoja. Avoimia kysymyksiä on käytetty erityisesti kehitysehdotuksiin liittyviin kysymyksiin. Kysely alkoi perustiedoilla, jonka jälkeen teemat jatkuvat seuraavasti:

1. yhteisöön tuleminen ("Kun aloitin Vamoksessa")
2. yhteisöön kuuluminen ("Minä Vamoksessa")
3. yhteisössä toimiminen ("Ryhmätoiminta")
4. kehittämistoiminnassa mukana oleminen ("Vamosnuorten osallisuus toiminnan kehittämisessä")
5. osallisuus käsitteenä ("Osallisuus käsitteenä")

Kysely alkaa perustiedoilla, joihin on helppo vastata. Sukupuoli-kysymyksen vaihtoehtoihin kysyin suositusta Setasta, josta kerrottiin heidän suosittelevan kyselytutkimuksessa mies, nainen, muu tai en halua vastata -vaihtoehtoja. (Karvinen 2017). Kyselyssä oli heidän suositustensa mukaiset vastausvaihtoehdot. Myös paikkakunnan valinnassa oli mahdollista valita vaihtoehdoksi en halua vastata, jos nuori ei halunnut kertoa omaa Vamos-kaupunkiaan.

Kyselyä varten pyydettiin mielipiteitä kolmelta valmentajalta sekä yhdeltä nuorelta. Kommenttien perusteella tehtiin muutamia muutoksia, jonka jälkeen kysely järjestettiin Lahden Vamoksessa yhteisenä ryhmäpäivänä, jolloin paikalla oli nuoria kahdesta ryhmästä. Kyselyn järjestivät kaksi Lahden Vamoksen valmentajaa. Kyselyn suhteen ei ollut teknisiä ongelmia, joten kysely oli valmis lähetettäväksi myös muihin kaupunkeihin. Ryhmävalmentajille lähetettiin sähköpostiviesti, jossa kerrottiin kyselystä, annettiin siihen liittyvä ohjeistus sekä toimitettiin tiedote nuorille (liite 2.), suostumuslomake nuorille (liite 3.) sekä kyselyn kysymykset. Kysely toteutettiin survey-kyselynä Webropol-järjestelmän kautta 4.-15.12.2017 välisenä aikana kaikille ryhmänuorille, jotka olivat paikalla ja halusivat vastata kyselyyn. Kaikissa ryhmissä ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta järjestää kyselyä kyseisenä ajankohtana. Nuoret pääsivät vastaamaan kyselyyn tietokoneella tai oman puhelimensa kautta. Kysely löytyy liitteenä sivuilta 59-63.

Seuraavassa taulukossa 1. on tiedot ryhmien määrästä sekä vastausprosentit.

Taulukko 1. Ryhmien määrät Vamoksessa ja kyselyn vastausprosentit

Kaupunki	Ryhmien määrä	Ryhmänuorten määrä yhteensä	Vastaajien määrä	Vastausprosentti
Espoo	3	39	14	36 %
Helsinki	6	87	4	5 %
Lahti	2	23	17	74 %
Kuopio	3	33	16	48 %
Turku	1	?	0	0 %
Oulu	1	5	2	40 %
En halua vastata	-	-	2	-
Yhteensä	16 ryhmää	187 nuorta	55 nuorta	29 %

Kyselyyn vastasi yhteensä 55 nuorta ja vastausprosentiksi muodostui 29 %. Tavoitteena oli saada vastaus noin 100 nuorelta ja vastausprosentti jäi huomattavasti alhaisemmaksi, kuin olin suunnitellut. Kyselyn ajankohta oli joulukuussa, joka saattoi olla joidenkin ryhmien kannalta huono ajankohta. Helsingissä valmistauduttiin muuttoon joulukuussa, joten tämän vuoksi kyselyn toteuttaminen oli haastavaa ja vastauksia saatiin ainoastaan neljä. Turun ryhmästä ei ollut mahdollista saada vastauksia kyselyyn. Lahden Vamoksessa oli korkein vastausprosentti (74 %), johon vaikutti se, että ryhmänohjaajat halusivat järjestää kyselyn useampana päivänä, jotta mahdollisimman moni pääsi siihen vastaamaan. Koska työskentelen itse Lahden Vamoksessa, on mahdollista, että se motivoi muita valmentajia enemmän, sillä he kokivat kyselyn tekemisen tärkeänä.

Kysely olisi ollut mahdollista lähettää sähköpostitse tai whatsapp-sovelluksen kautta ryhmänuorille, mutta Helsingin Diakonissalaitoksen eettisen toimikunnan ohjeiden mukaan kaikkien vastaajien tuli täyttää suostumuslomake, joten linkin lähettäminen ei ollut mahdollista. Mielestäni 55 vastaajaa on riittävä määrä työtäni ja tutkimuskysymyksiäni ajatellen, joten en pitkittänyt vastausaikaa.

4.2.2. Kysely ryhmävalmentajille

Työn tarkoituksena on selvittää mitä nuorten osallisuus on Vamoksessa sekä miten sitä voitaisiin kehittää. Näihin kysymyksiin on mahdollista löytää vastauksia myös Vamoksen valmentajilta, joten heille suunnittelin oman kyselyn (liite 6.)

Kysely suunniteltiin nuorten kyselyn perusteella. Siinä oli samat teemat kuin nuorille suunnatussa kyselyssäkin, mutta kyselyyn jätettiin ainoastaan ne kysymykset, joihin valmentajat voivat vastata. Ryhmävalmentajien kyselyn tavoitteena oli saada kehitysehdotuksia erityisesti nuorten osallisuuden kehittämiseen.

Kysely toteutettiin 29.12.2017-12.1.2018 välisenä aikana ja se lähetettiin 30 valmentajalle. Vastauksia tuli yhteensä 13, joten vastausprosentiksi muodostui 43 %.

Taulukko 2. Ryhmävalmentajien määrä ja vastausprosentit

Kaupunki	Ryhmävalmentajien määrä	Vastaajien määrä	Vastausprosentti
Espoo	9	2	22 %
Helsinki	9	3	33 %
Lahti	6	4	67 %
Kuopio	4	3	75 %
Oulu	1	1	100 %
Turku	1	0	0 %
Yhteensä	30	13	43 %

4.3. Tulosten analysointi

Tutkijan tehtävä on aineiston avulla ratkaista tutkimusongelma. Kerätty aineisto analysoidaan eli selvitetään, mitä ilmiöön liittyvää nousee esille tulkinnan kautta. Tutkimusongelmasta on johdettu tutkimuskysymykset, joiden taustalla ovat tutkimuksen teorialat, mallit ja esiymmärrys tutkittavasta ilmiöstä. (Kananen 2015, 287.)

Työssäni käytän suoraa jakaumaa, joka on tapa esittää ja tiivistää kerättyä tietoa. Suorat jakaumat on esitetty kysymyksittäin. Kyseessä on aineiston esittämistapa, mutta myös yksinkertainen analyysikeino, jossa nähdään yksittäisen muuttujan eri

vaihtoehtojen saamat vastaukset. Suorasta jakaumasta nähdään kunkin vaihtoehdon saamat suhteelliset osuudet. Saaduista jakaumista voidaan tehdä yksinkertaisia analyysijä. Suorat jakaumat ilmoitetaan aina prosenttilukuina. (Kananen 2015, 289-290.)

Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen sekä yhtäläisyyksiä ja eroja etsien. Analyysissä tarkastellaan tekstimuodossa olevaa aineistoa ja siitä pyritään muodostamaan tiivistetty kuvaus. Sisällönanalyysi voi tarkoittaa sekä laadullista että sisällön määrällistä erittelyä ja näitä voidaan hyödyntää samaa aineistoa analysoitaessa. Tutkimusaineistossa laadullisessa sisällönanalyysissä aineisto ensin lajitellaan pieniin osiin, käsitteellistetään ja lopuksi järjestetään uudelleen uudenlaiseksi kokonaisuudeksi. Analyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Analyysi ja luokittelu perustuu joko aineistoon tai valmiiseen teoreettiseen viitekehykseen. Opinnäytetyöni sanalliset vastaukset on analysoitu sisällönanalyysillä aineistolähtöisesti. Aineisto on lajiteltu siitä nousseiden teemojen alle, jonka jälkeen ne on käsitteellistetty. Nämä käsitteet on esitetty työssä erilaisten kuvioiden avulla, jonka lisäksi olen nostanut esille suoria lainauksia sekä nuorten että valmentajien vastauksista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

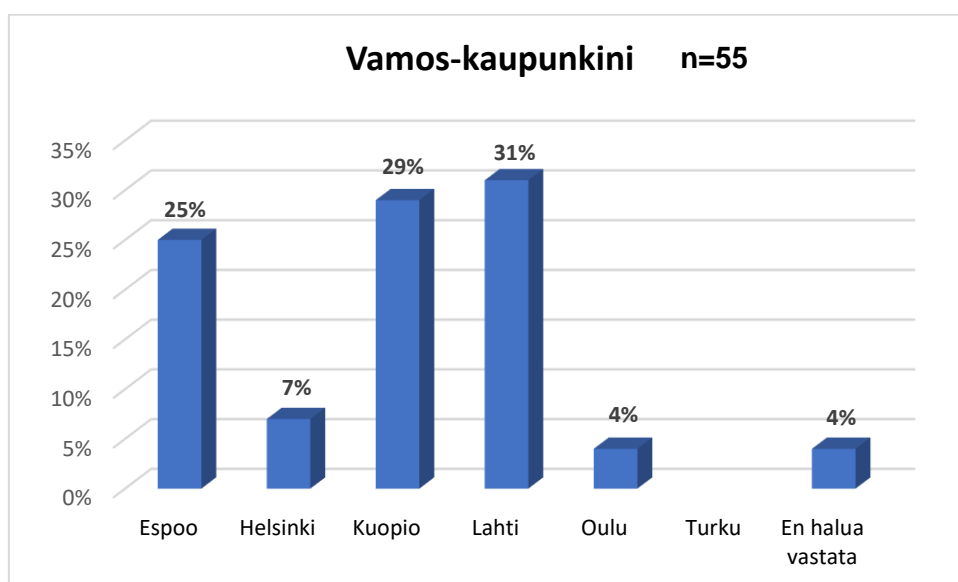
Työn tuloksena saadaan tietää mitä on nuorten osallisuus ja miten nuorten osallisuutta voisi kehittää Vamoksessa. Kyselytutkimuksen avulla tutkimus oli mahdollista kohdistaa kaikkiin Vamos-kaupunkeihin, joka oli mielestäni tärkeää sekä tulosten että myös tulosten jalkauttamisen kannalta.

Seuraavissa kappaleissa kerrotaan tutkimuksen tuloksista teemoittain. Käytän työssäni suoria lainauksia nuorten vastauksista ja nämä erottuvat tekstistä sinisellä värillä sekä lainausmerkeillä. Valmentajien vastaukset ovat tekstissä oranssilla värillä sekä lainausmerkeillä. Vastauksista on poistettu kaupunkien ja ryhmien nimet, jotka on tarvittaessa korvattu x-kirjaimella, jotta vastaajia eikä kaupungeja ole mahdollista tunnistaa.

5.1. Vamosnuorten vastaajien perustiedot

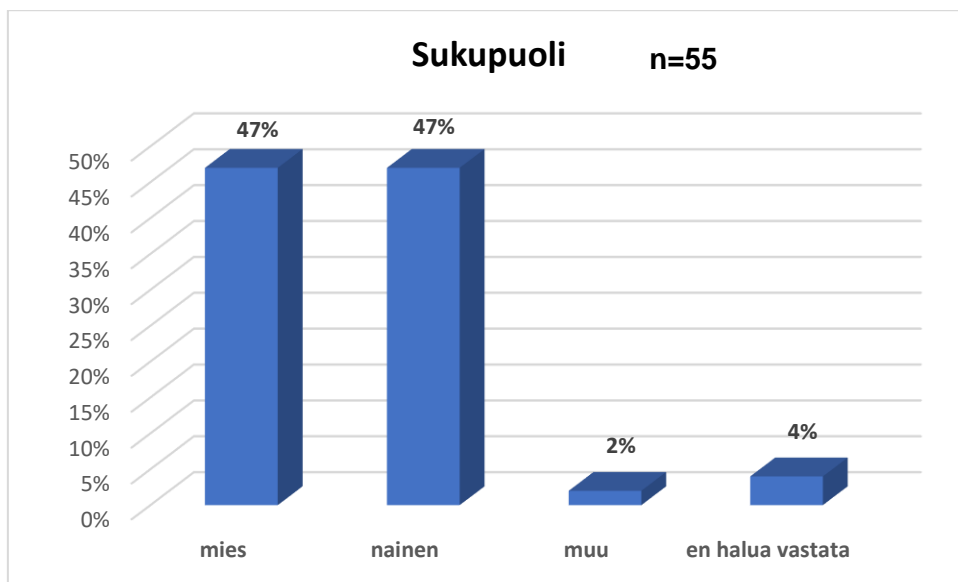
Tutkimukseen vastasi yhteensä 55 nuorta viidestä eri kaupungista. Vastanneista 25 % oli Espoosta, 7 % Helsingistä, 29 % Kuopiosta, 31 % Lahdesta ja 4 % Oulusta. 4 % vastaajista ei halunnut kertoa paikkakuntaansa.

Kaavio 1. Vamosnuorten vastaajat kaupungeittain

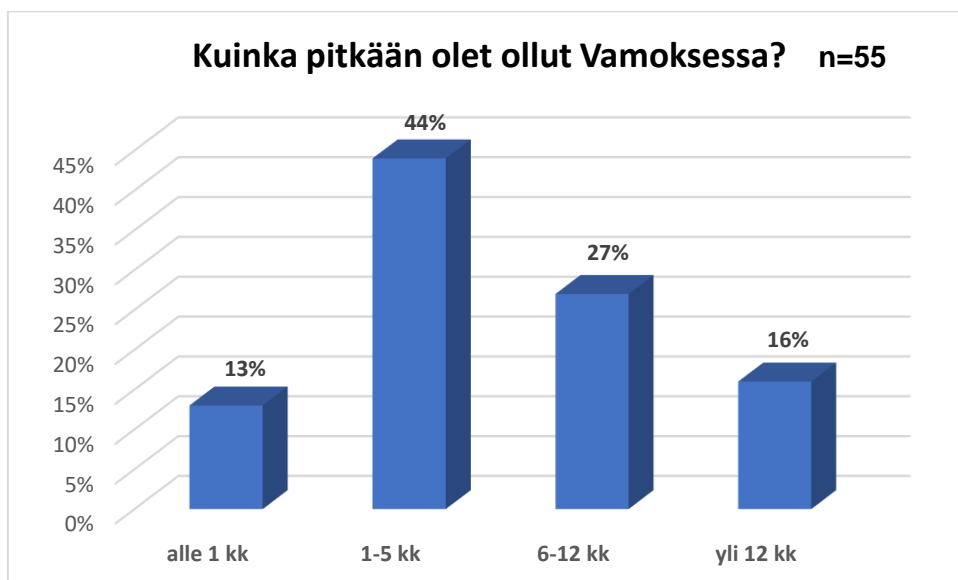
Vastaajista 26 eli 47 % oli miehiä ja 26 eli 47 % naisia. Muu-sukupuolen ilmoitti 2 % vastaajista ja 4 % ei halunnut vastata kysymykseen. Vastaajien keski-ikä oli 23,7 vuotta.

Kaavio 2. Vamosnuorten vastaajien sukupuoli

Kyselyyn vastanneista suurin osa eli 44 % oli ollut Vamoksen toiminnassa mukana 1-5 kuukautta. 27 % vastaajista oli ollut toiminnassa 6-12 kuukautta, 16 % oli ollut mukana yli vuoden ja alle kuukauden mukana olleita oli 13 %.

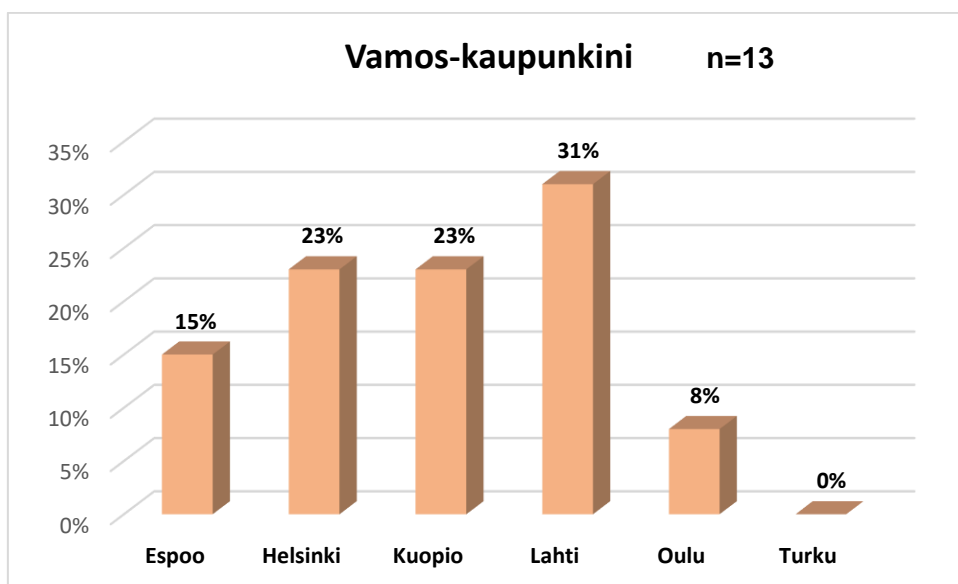
Kaavio 3. Vamosnuorten vastaajien mukanaoloaika toiminnassa

5.2. Vamosvalmentajien vastaajien perustiedot

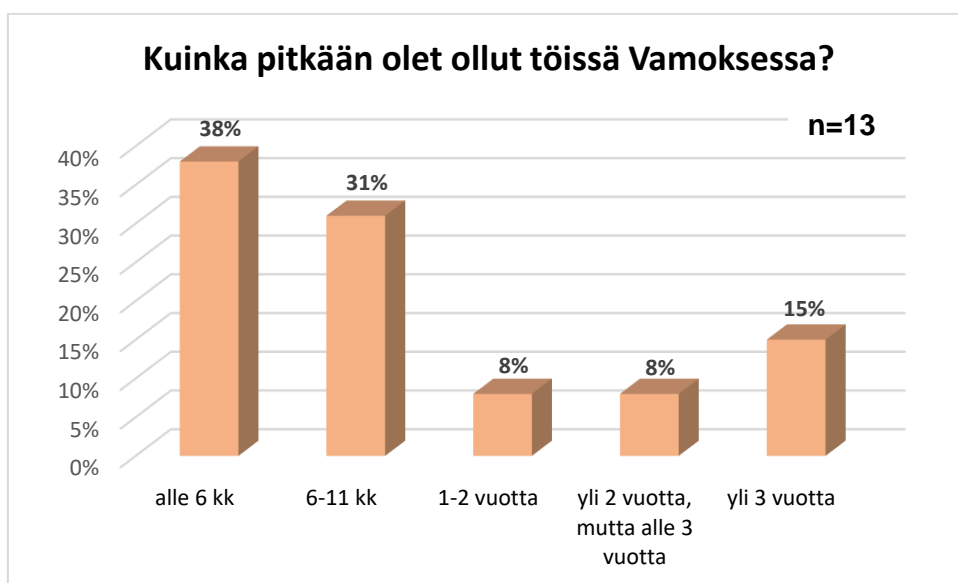
Vamoksen ryhmävalmentajille lähetettyyn kyselyyn vastasi 13 valmentajaa. 31 % vastaajista työskentelee Lahden Vamoksessa. 23 % vastaajista työskentelee Kuopiossa, 23 % Helsingissä, 15 % Espoossa ja 8 % Oulussa.

Kaavio 4. Valmentajien vastaajat kaupungeittain

Vastaajista 38 % oli ollut Vamoksessa töissä alle 6 kk, 31 % oli työskennellyt 6-11 kk, 8 % 1-2 vuotta, 8 % yli 2 vuotta, mutta alle 3 vuotta ja 15 % yli 3 vuotta.

Kaavio 5. Valmentajien Vamoksessa työskennelty aika

5.3. Yhteisöön tuleminen

Nuorten kyselyn vastaajia pyydettiin kertomaan miksi he ovat tulleet mukaan toimintaan. Tätä kautta on mahdollista saada tietoa siitä, mitä olisi mahdollista kehittää, kun nuoria tulee mukaan toimintaan. Kysymys oli avoin, jotta nuori saa itse määritellä syyn, eikä vaihtoehtoja ole annettu valmiiksi.

Kuvio 3. Nuorten Vamokseen tulemisen syyt

ARKI	Tekemistä päiviin Päivärytmi	Kotiutuminen sairaalasta
ELÄMÄNTILANNE	Työttömyys Koulun lopettaminen Pelko kotiin jäämisestä	Yksinäisyys Syrjäytyminen tai sen pelko
TERVEYS	Mielenterveysongelma Lääkityksen lisä Psykkisen voinnin parantaminen	Sosiaaliset ongelmat Sosiaalinen kuntoutuminen
ITSENSÄ KEHITTÄMINEN	Uusien asioiden oppiminen Sosiaaliset taidot	Itsenäistyminen
VERKOSTO	Kuntoutusohjaus Psykologi Toimintaterapia Lääkäri Sairaala Opettaja Kouluterveydenhuolto TE-toimisto Jatkokolut 45 % vastaajista mainitsi vastauksessaan verkoston.	
VAMOKSEN TOIMINTATAPA	Vapaaehtoisuus Vertaistuki Tavoitteellinen toiminta Hvvä aikataulu	Ryhmätoiminta Peruskoulun suorittaminen Tarve tällaiselle toiminnalle
TOIMINTAAN TUTUSTUMINEN	Tutustumiskerta Facebook-sivut	Mukavat ohjaajat
TULEVAISUUS	Työ Elämänmuutos Tilanteen parantuminen	Tulevaisuuden suunnittelu Kouluun palaaminen

Nuorten vastauksista oli löydettävissä paljon erilaisia syitä Vamokseen tulemiselle. Iso osa syistä liittyi nuoren arkeen. 15 nuoren vastauksessa kerrottiin tekemisen puutteesta tai siitä, että haluttiin jotain säännöllistä tekemistä. Päivärytmi mainittiin kuudessa vastauksessa.

”Olin kotona työttömänä päivät pitkät ilman tekemistä.”

”Tarvitsin viikkoon tekemistä jotta pystyn pitämään arjen rutiinit kasassa.”

”Ilman muuta toimintaa olisin jäänyt kotiin nukkumaan ja pelaamaan.”

Nuoren elämäntilanteeseen liittyviä syitä löytyi useista vastauksista. Näitä syitä olivat työttömyys, yksinäisyys, koulun lopettaminen, pelko kotiin jäämisestä ja syrjäytymisen tai sen pelko.

”Pelkäsin syrjäytymistä tai luuserin leimaa sillä en työllistynyt enkä edes katsonut työpaikkoja. Onneksi x:n psykiatrisen keskuksen sosiaalityöntekijä viimeisellä käynnillään suositteli minun hakeutuvan tänne sillä vaikutin niin hukassa olevalta.”

”Olin lopettanut opiskelun ja tarvitsin tukea ja apua elämänmuutokseen.”

Nuorten vastauksissa näkyi myös oma terveys ja siitä huolehtiminen. Osa nuorista kertoi syyksi mielenterveysongelmansa. Syiksi mainittiin myös psyykkisen voimien parantaminen, sosiaalinen kuntoutuminen ja sosiaaliset ongelmat. Eräs nuori kertoi syyksi, että hänelle suositeltiin toimintaa lääkityksen lisäksi.

”...sekä masennuksesta kuntoutuminen.”

”sosiaalisten tilanteiden pelko.”

”Mielialani oli maassa.”

Vastauksissa nousi esille myös itsensä kehittäminen. Vamokseen tultiin uusien asioiden oppimisen, sosiaalisten taitojen kehittämisen sekä itsenäistymisen vuoksi.

”Halusin kokeilla uusia asioita ja halusin oppia myöskin itsenäistymään.”

”... ja halusin treenata sosiaalisia taitojani.”

Merkittävä osa vastaajista eli 45 % mainitsi vastauksessaan verkostotoimijan. Erilaisia verkoston toimijoita mainittiin yhteensä 17, joista useimmiten (4 kertaa) mainittiin sosiaalitoimi.

”Sosiaalitoimiston työntekijän aloitteesta tutustuin Vamoksen ryhmätoimintaan ja tämän jälkeen jäin pysyväksi ryhmäläiseksi.”

”Psykologini suositteli vamosta minulle, koska en ole kiinni työelämässä ja itselläni on jaksamisen kanssa ongelmia.”

”Kuultuani ryhmästä isältäni.”

Vamoksen toimintatapaan liittyviä mainintoja oli myös useita. Vastauksissa mainittiin vapaaehtoisuus, ryhmätoiminta, vertaistuki, tavoitteellinen toiminta ja tarve tällaiselle toiminnalle. Kaksi vastaajaa kertoi syyn olevan peruskoulun suorittaminen. Helsingin Vamoksessa on mahdollista suorittaa peruskoulu loppuun Vamoksessa siihen tarkoitettussa peruskoulustartti-ryhmässä.

”Oli tarvetta tämän kaltaiselle palvelulle.”

”Vapaaehtoisuus.”

Neljä nuorta kertoi vastauksessaan, että syynä oli tutustuminen toimintaan.

”Kuulin siitä jostain ja vaikutti facebook-päivitysten mukaan itselle sopivalta.”

”Minulle suositeltiin vamosta ja toiminta kuulosti toimivalta. Myös tutustuessa ohjaajat vaikuttivat mukavilta.”

Tulevaisuuteen liittyvissä vastauksissa mainittiin työ, kouluun palaaminen, tulevaisuuden suunnittelu, elämänmuutos ja tilanteen parantuminen.

”Tarttin apua työjuttuihin”

”Oman tilanteen parantaminen”.

”... ja tukea tulevaisuuden suunnitteluun.”

Kyselyssä kysyttiin erilaisia väittämiä nuorten Vamokseen tulemiseen liittyen. Nuorten vastauksien mukaan:

- 98 % kokee, että heidät otettiin hyvin vastaan heidän aloittaessaan toiminnan.
- 82 % nuorista määrittelee, että toiminnan vapaaehtoisuus on heille tärkeää. 13 % ei osaa sanoa mielipidettään ja 5 %:n mielestä vapaaehtoisuus ei ole kovin tärkeää.
- Toiminnan määrääjättömyys on tärkeää 87 %:lle vastaajista. 9 % vastaajista ei osaa sanoa vastaustaan ja 4 %:lle määrääjättömyys ei ole kovin tärkeää

5.4. Nuoren kokema arvostus Vamoksessa

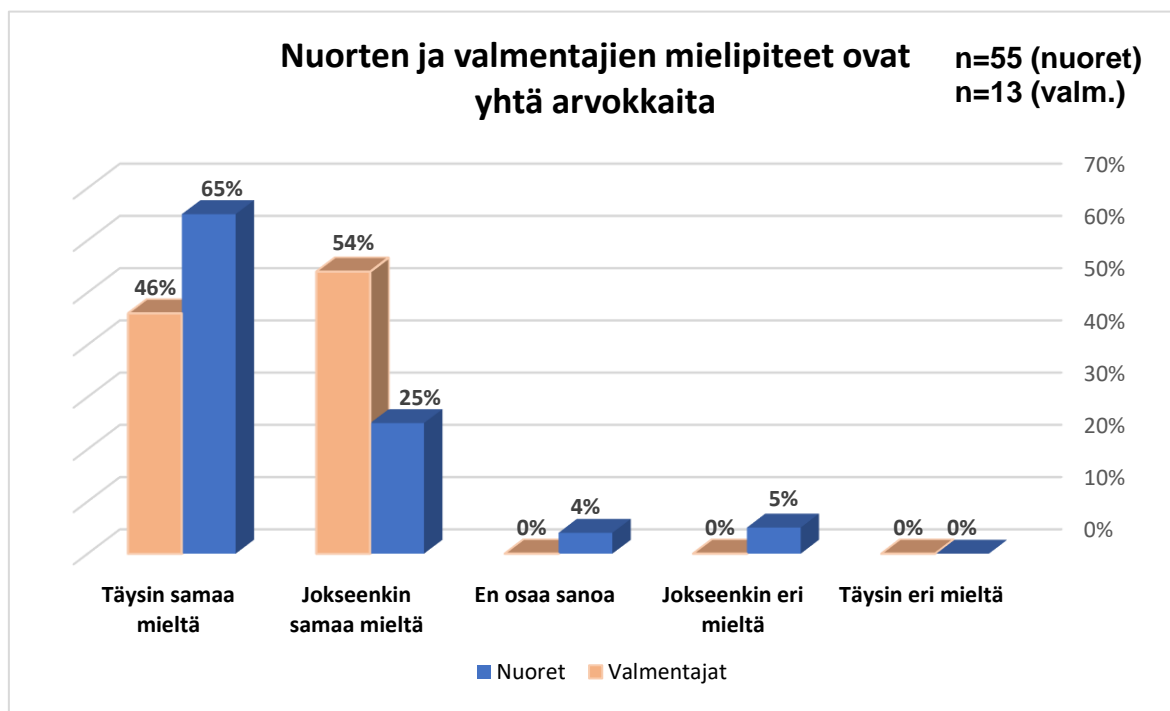
Osallisuuden toteutumiseksi yhteisössä täytyy olla mahdollista toimia ja tulla nähdyksi, kuulluksi ja tunnustetuksi ainutlaatuisena ihmisenä, omana itsenään ja arvokkaana osana yhteisöä. (Nivala & Ryytänen 2013, 27). Kyselyn vastausten perusteella:

- 93 % nuorista kokee tulevansa hyväksytyksi Vamoksessa omana itsenään. 4 % ei osaa sanoa mielipidettään ja 4 % on asiasta jokseenkin eri mieltä.
- Nuorista 80 % kokee, että heitä arvostetaan Vamoksessa. Väitteeseen ei osaa sanoa mielipidettään 16 %. 1 nuori eli 2 % vastaajista on asiasta jokseenkin eri mieltä ja yksi eli 2 % täysin eri mieltä.
- Nuorista 95 % kokee, että he pystyvät ilmaisemaan oman mielipiteensä Vamoksessa. 5 % vastaajista ei pysty ilmaisemaan omaa mielipidettään.

Nuorilta kysyttiin mielipidettä väittämään, jonka mukaan nuorten ja valmentajien mielipiteet ovat yhtä arvokkaita. 91 %:n mukaan mielipiteet ovat yhtä arvokkaita. 4 % nuorista ei osannut sanoa vastaustaan ja jokseenkin eri mieltä oli kolme nuorta eli 5 %.

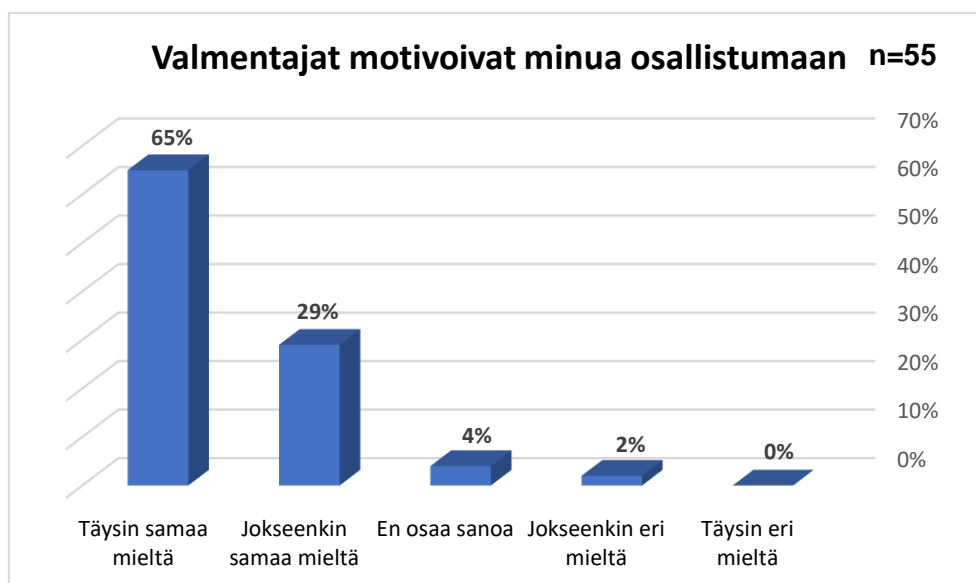
Sama väittämä esitettiin myös ryhmävalmentajien kyselyssä. Valmentajista 100 % oli sitä mieltä, että nuorten ja valmentajien mielipiteet ovat yhtä arvokkaita. Suurin osa eli 54 % valmentajista oli asiasta jokseenkin samaa mieltä ja 46 % täysin samaa mieltä. Seuraavassa kaaviossa 6. on esitettynä nuorten ja valmentajien vastaukset.

Kaavio 6. Nuorten ja valmentajien mielipiteet

Nuorille esitettiin väittämä valmentajien motivointiin liittyen. Nuorista 94 % on sitä mieltä, että valmentajat motivoivat nuoria osallistumaan. Täysin samaa mieltä on 65 % ja jokseenkin samaa mieltä 29 %. Kaksi nuorta eli 4 % ei osaa sanoa vastaustaan ja jokseenkin eri mieltä oli yksi nuori eli 2 %.

Kaavio 7. Valmentajien motivointi

Seuraavassa taulukossa on kuvattuna nuorten vastauksia ristiintaulukoinnin avulla heidän Vamoksessa mukana olemisen ajan perusteella.

Taulukko 3. Nuorten vastaukset toiminnassa mukana olleen ajan perusteella

	alle 1kk n=7	1-5 kk n=24	6-12 kk n=15	yli 12 kk n=9
Koen, että minut otettiin hyvin vastaan aloittaessani Vamoksen	100 %	96 %	100 %	100 %
Toiminnan vapaaehtoisuus on minulle tärkeää	100 %	88 %	67 %	78 %
Toiminnan määräajattomuus on minulle tärkeää	86 %	79 %	93 %	100 %
Koen, että Vamoksessa minut hyväksytään omana itsenäni	86 %	92 %	100 %	89 %
Koen, että minua arvostetaan Vamoksessa	57 %	83 %	80 %	89 %
Koen, että pystyn ilmaisemaan oman mielipiteeni Vamoksessa	86 %	92 %	100 %	100 %
Valmentajat motivoivat minua osallistumaan	86 %	96 %	100 %	89 %
Haluaisin olla enemmän mukana ryhmäni sisällön suunnittelussa	43 %	46 %	40 %	56 %

Suurimmassa osassa väittämiä ei ole havaittavissa suuria eroja vastaajaryhmien välillä. Nuoren kokemus hyvästä vastaanotosta ei muutu kovinkaan merkittävästi, vaikka asiaa tutkitaan toiminnassa mukana olleen ajan perusteella. Toiminnan määräajattomuus on tärkeää erityisesti yli 6 kk mukana olleiden mielestä ja kaikkien yli vuoden mukana olleiden mielestä se on tärkeää. Vamoksen vapaaehtoisuus on tärkeää erityisesti juuri aloittaneille nuorille, joista kaikki vastasivat, että se on tärkeää.

Suurimmat erot löytyvät arvostuksen tunteesta, sillä vain 57 % alle kuukauden mukana olleista koki, että heitä arvostetaan Vamoksessa. Arvostuksen kokemus nousee merkittävästi, kun vastaajina on kauemmin mukana olleet. Näistä korkein prosentti-

osuus on yli vuoden mukana olleilla, joista 89% kokee tulevansa arvostetuksi. Mielipiteen ilmaisussa ja hyväksymisen kokemuksessa ei ole näin merkittävää eroa, vaikka prosenttiosuudet hieman nousevatkin mukana olleen ajan myötä.

Seuraavassa taulukossa on kuvattuna nuorten vastauksia sen perusteella, ovatko he osallistuneet ryhmäsuunnitteluun.

Taulukko 4. Nuorten vastaukset ryhmäsuunnitteluun osallistumisen perusteella

	Nuoret, jotka eivät ole osallistuneet ryhmäsuunnitteluun n=8	Nuoret, jotka ovat osallistuneet ryh- mäsuunnitteluun n=47
Koen, että minut otettiin hyvin vastaan aloittaessani Vamoksen	88 %	100 %
Toiminnan vapaaehtoisuus on minulle tärkeää	100 %	79 %
Toiminnan määräajattomuus on minulle tärkeää	100 %	85 %
Koen, että Vamoksessa minut hyväksytään omana it- senäni	50 %	98 %
Koen, että minua arvostetaan Vamoksessa	25 %	88 %
Koen, että pystyn ilmaisemaan oman mielipiteeni Vamoksessa	63 %	100 %
Valmentajat motivoivat minua osallistumaan	63 %	98 %
Haluaisin olla enemmän muka- na ryhmäni sisällön suunnitte- lussa	13 %	50 %

Vastauksissa on havaittavissa suuria eroja, kun tutkitaan niiden nuorten vastauksia, jotka ovat osallistuneet ryhmäsuunnitteluun ja niiden nuorten vastauksia, jotka eivät ole osallistuneet suunnitteluun osallistuneet. Kaikkien niiden nuorten mielestä, jotka eivät ole osallistuneet suunnitteluun, toiminnan vapaaehtoisuus ja määräajattomuus on tärkeää.

Vain puolet ei suunnitteluun osallistuneista koki, että heidät hyväksytään omana itsenään, kun vastaava luku oli jopa 98 % niillä nuorilla, jotka olivat osallistuneet suunnitteluun. Tämän lisäksi suuret erot löytyvät myös arvostuksen kokemuksesta, sillä vain 25 % ei suunnitteluun osallistuneista nuorista kertoi, että he kokevat tulevansa arvostetuksi, kun vastaava luku on jopa 88 % niillä nuorilla, jotka suunnitteluun ovat osallistuneet. Suuret erot löytyvät myös mielipiteen ilmaisun suhteen sekä siihen, kokeeko nuori valmentajien motivoivan häntä. Merkittävää on, että vain 13 % nuorista, jotka eivät suunnitteluun ole osallistuneet, haluaisivat olla enemmän mukana ryhmäsältöjen suunnittelussa.

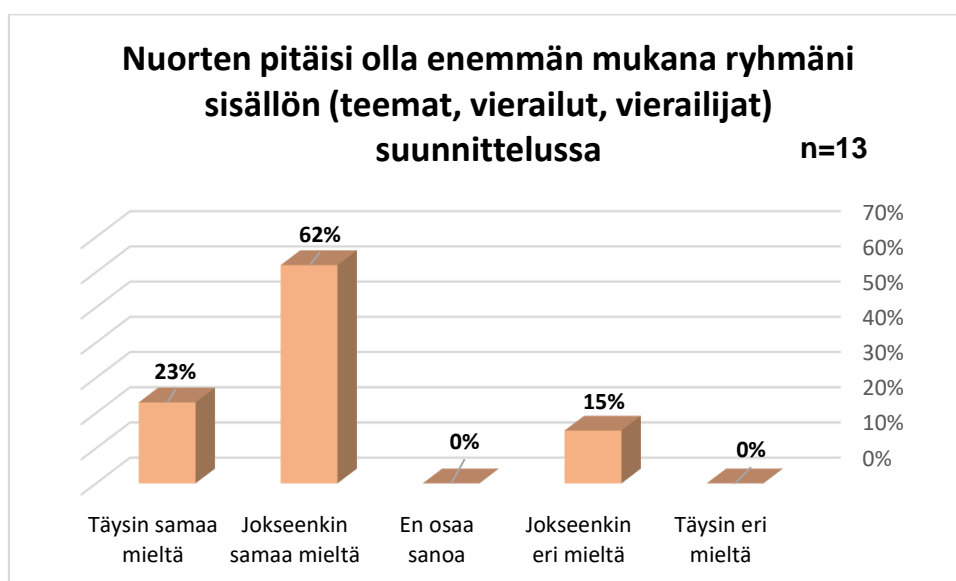
5.5. Nuorten yhteisössä toimiminen

Osallisuuden toteutuminen edellyttää yhteisön jäseniltä yhdessä toimimista niin, että jokaisella on mahdollisuus toimia, mutta myös todellisia mahdollisuuksia ja valtaa vaikuttaa yhteisön asioihin. (Nivala & Ryyänen 2013, 27). Ryhmätoiminnan suunnitteluun liittyen nuorilta kysyttiin tietävätkö he miten ryhmän sisältöä suunnitellaan.

- Nuorista 75 % tietää, miten ryhmän sisältöä suunnitellaan. 16 % ei osannut sanoa mielipidettään ja 9 % nuorista ei tiedä miten ryhmän sisältöä suunnitellaan.
- 45 % haluaisi olla enemmän mukana sisällön suunnittelussa. 19 % nuorista ei haluaisi olla enempää mukana suunnittelussa. 35 % ei osaa sanoa omaa vastaustaan.

Valmentajista 85 % on sitä mieltä, että nuorten pitäisi olla enemmän mukana ryhmäsuunnittelussa. 15 % on asiasta jokseenkin eri mieltä.

Kaavio 8. Valmentajien mielipide nuorten osallistumisesta ryhmäsuunnitteluun

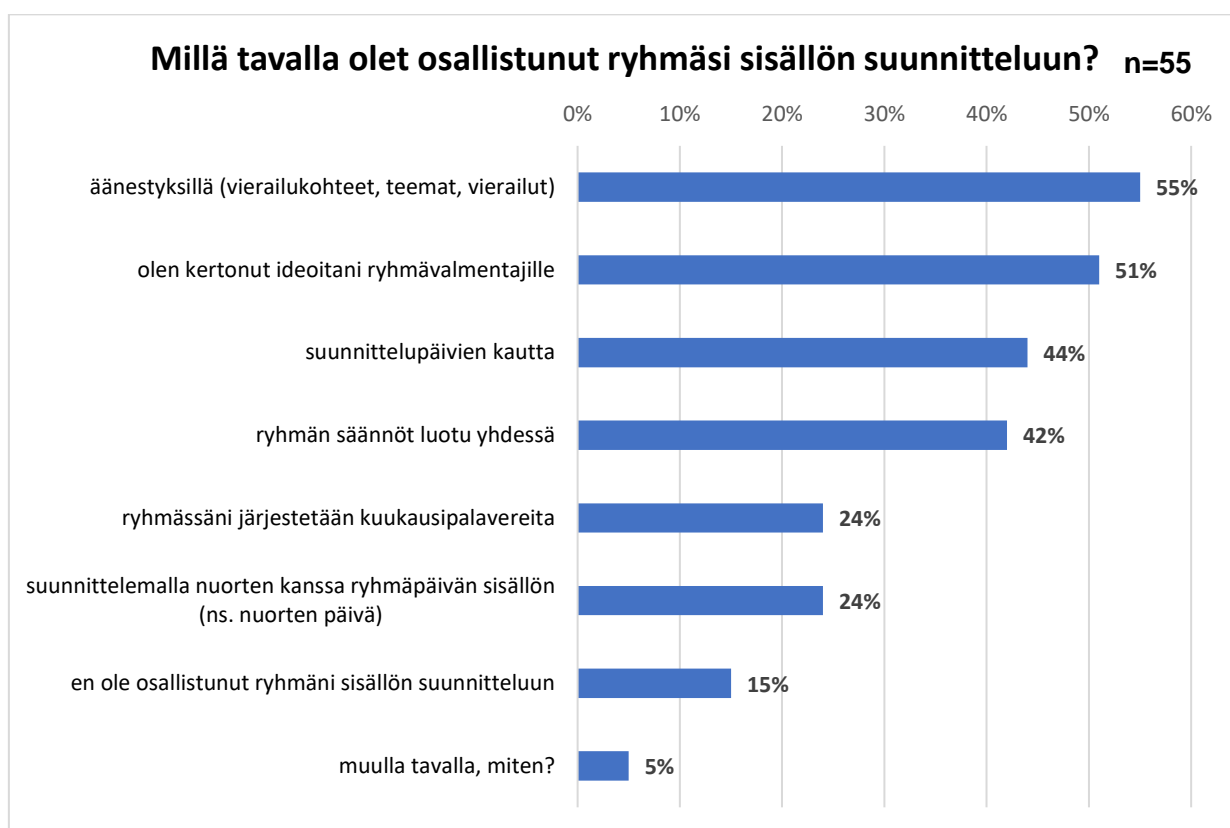

5.6. Nuorten yhteisössä vaikuttaminen

Kyselyssä kysyttiin nuorten osallistumisesta ryhmän sisällön suunnitteluun. Kysymykseen oli mahdollista valita useita vaihtoehtoja tai valita vaihtoehto en ole osallistunut ryhmäni sisällön suunnitteluun. Suurin osa nuorista eli 85 % on osallistunut jollakin tavalla ryhmänsä suunnitteluun. 15 % ei ollut osallistunut millään tavalla. Nuorista 5 % oli osallistunut muulla kuin mainituilla tavoilla suunnitteluun eli 1,8 % oli osallistunut ruokien suunnitteluun, 1,8 % ideoinut yhdessä ja 1,8 %:lla oli ollut yhteinen keskusteluhetki asioista.

Suurin osa eli 55 % nuorista oli osallistunut suunnitteluun erilaisilla äänestyksillä. 51 % oli kertonut ideoitaan ryhmävalmentajille. 44 % nuorista oli osallistunut suunnittelupäiviin ja 42 % nuorista kertoi, että heidän ryhmänsä säännöt on luotu yhdessä. 24 % vastaajista kertoi, että heidän ryhmässä järjestetään kuukausipalavereita ja 24 % oli ollut suunnittelemassa nuorten kanssa ryhmäpäivän sisältöä.

Kaavio 9. Miten nuoret ovat osallistuneet ryhmäsuunnitteluun

Osallisuuden kokemus vaatii osallisuutta myös tiedosta. Tämän vuoksi kyselyssä oli väittämä tietoon liittyen.

- 46 % nuorista haluaisi tietää enemmän Vamoksen ajankohtaisista asioista.
44 % ei osaa sanoa vastaustaan ja 11 % ei haluaisi tietää enempää.

5.7. Nuorten osallisuus ryhmätoiminnan kehittämisessä

Nuorilta pyydettiin avoimen kysymyksen kautta ehdotuksia ryhmätoiminnan suunnitteluun liittyen. 21 nuorta eli 38 % vastaajista ei tiennyt tai ei osannut sanoa miten nuoret voisivat olla enemmän mukana ryhmätoiminnan suunnittelussa.

"En tiedä vielä vamoksen struktuuria."

Yksi nuori kertoi, ettei halua osallistua ryhmien suunnitteluun.

"En tiedä enkä osaa mitään ehdottaakaan, koska en itse halua osallistua tuollaiseen."

Yksi nuori vastasi, ettei hänellä ole lisättävää edellisiin vastauksiin (viittaus kuvioon 3.). Kolme nuorta vastasi, että ovat tyytyväisiä nuorten osallistumiseen.

"Mielestäni ryhmäläisten toiveita on otettu erittäin hyvin huomioon päivien sisältöä suunniteltaessa."

"En oikein osaa sanoa, sillä mielestäni valmentajat motivoivat nuoria ja kysyvät nuorten mielipiteitä jo nyt."

53 %:lla vastaajista oli ideoita siihen, miten nuoret voisivat olla enemmän mukana ryhmän suunnittelussa. Seuraavassa kuviossa on kuvattu näitä ideoita.

Kuvio 4. Nuorten kehitysehdotukset ryhmäsuunnitteluun liittyen

IDEAT KÄYTÄNTÖÖN	Muutosten toteuttaminen Luvattujen teemojen käsittely	Toiveiden toteutus Ideoiden toteutus
KYSELYT JA ÄÄNESTYKSET	Kyselyt ohjelman suunnitteluun Kysytään mitä nuoret haluavat tehdä Kysytään enemmän nuorten mielipiteitä Äänestykset yhdessä Anonvmmisti ehdottaminen	Kuukausikysely Kyselylomake Ohjelmatoiveet Kyselykierrokset
KESKUSTELLEN	Mielipiteiden kertominen Keskustellen ryhmässä Keskustelemalla valmentajan kanssa	Ehdottamalla Suuntauskeskustelu
OMALLA TOIMINNALLA	Olemalla paikalla Olemalla aktiivinen Oma-aloitteisesti	"Avaamalla suunsa" Rohkaistuen kertomaan toiveita
OSALLISTUMIS- MAHDOLLISUUK- SIEN LISÄÄMINEN	Säännöllisempiä mahdollisuuksia osallistua Ehdotuslaatikko Suunnitteluun osallistuminen Suunnitelmien kehittäminen Osallistumalla kokouksiin Julkisempaa suunnittelua Nuorille vapaat kädet päiväksi Nuoret rakentavat kuukausiohjelman	

Kolmen nuoren kehitysehdotuksissa nousi esiin, että ideoita olisi hyvä toteuttaa enemmän ja käsitellä luvatut teemat.

"Osallistuvat, mutta muutokset eivät tapahdu eikä luvattuja teemoja käsitellä."

"Kun toiveita päiville suunnitellaan olisi hyvä että niitä myös toteutetaan."

Kyselyjä, äänestyksiä ja keskustelua toivottiin enemmän. Kyselyiden ja äänestysten järjestämiseen ja muotoihin tuli useita ehdotuksia.

"Anonyymisti ehdottaminen saattaa helpottaa joitain nuoria saamaan äänensä kuuluksi. Esim. ehdotuslaatikko."

"Kysyttäisiin enemmän mitä halutaan tehdä."

"Osallistumalla suunnitteluun, ryhmän suunnittelut voisivat olla julkisempia nuorille."

Ideoissa nousi esille nuorten oman aktiivisuuden ja erilaisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen.

"Nuoret voisivat rohkaistua tuomaan enemmän toiveita esille."

"Että kaikki olisivat edes paikalla."

"Konkreettisen kk kalenterin/ohjelman rakentaminen itse."

"Mahdollistettais päivä jolloin nuoret saa itse keksiä päivän tapahtuman ilman että ohjaajat ohjaa sitä johonkin suuntaan tai rajaa (tietenki budjetti huomioiden) mut et nuoril ois yks päivä täysin vapaat kädet."

Myös ryhmävalmentajilta pyydettiin kehitysehdotuksia siihen, miten nuoret voisivat olla mukana ryhmän sisällön suunnittelussa. Ryhmävalmentajista neljä vastasi, että heidän mielestään nuoret ovat jo hyvin mukana suunnittelussa. Vastauksista nousi esiin myös tapoja, miten nuoret ovat jo mukana suunnittelussa.

"Kysyn jokaisen vastuullani olevan ryhmäviikon jälkeen, mitä nuoret toivoisivat enemmän, mitä vähemmän sekä mikä onnistui hyvin, mikä heikommin. Olen saanut hyvin palautetta ja muokannut sisältöä sen mukaisesti. Aion jatkaa samaan malliin."

"Nuoret osallistuvat mielestäni jo nyt paljon ryhmäsuunnitteluun."

"Meillä pidetään nuorten kanssa suunnittelupäiviä ryhmässä. Tuolloin tuumaillaan yhdessä toiveita, ideoidaan sisältöjä jne"

Yksi valmentaja kertoi, että hänen ryhmässään nuoria ei ole otettu tarpeeksi mukaan ryhmäsuunnitteluun.

"...emme vielä ole aktivoineet ja haastaneet ryhmänuoria oikeastaan ollenkaan suunnittelemaan ryhmätoimintaa, joten tässä vika on ensisijaisesti valmentajissa."

Yhdeksän valmentajan vastauksessa esitettiin erilaisia kehitysehdotuksia, joita on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Kuvio 5. Valmentajien kehitysehdotukset ryhmäsuunnitteluun liittyen

IDEOINTI	Kysytään toiveita tarkentamalla teemoja Miten teemoja halutaan käsiteltävän Kyselylomake nuorille Ryhmäsisältöjen suunnittelu Ryhmäsisällön rakentaminen nuorilähtöisesti Ideoiden ja toiveiden toteuttaminen Vierailukohteiden ehdottaminen Vierailijoiden valitseminen
VASTUUN ANTAMINEN NUORILLE	Vastuu käytännön järjestelyistä Vastuuta siisteydestä Osallistuminen päivän toteutukseen
PALAUTE	Palautteen kysyminen useammin Palautteen pyytäminen ryhmäviikon jälkeen Laajemmat mahdollisuudet antaa palautetta Nuorten mielipiteiden ja aiatusten kysyminen säännöllisesti
OSALLISTAMISEN TAPOJA	Ryhmien kehittämisspäivä Pienryhmätyöskentely Ryhmän kokoukset Nuorille vastuualueita (esim. fiiliskierroksen vetäjä)
VALMENTAJIEN ROOLI	Rohkaista nuoria Osallistaa nuoria enemmän Aktiivisen toimijuuden lisääminen Osallistaminen nuorten kunto huomioiden

Neljän valmentajan vastauksessa kerrottiin ehdotuksia ideointiin liittyen:

"Kysytään ryhmän alussa rasti ruutuun-lomakkeella asioita, mistä ryhmäläiset ovat kiinnostuneita (erilaiset toiminnot, keskustelun aiheet ym)"

"Nuorten toiveita voisimme huomioida enemmän vierailukohteiden valinnassa ja Vamokseen tulevien vierailijoiden valitsemisen suhteen."

Valmentajien vastauksissa ehdotettiin myös vastuun antamista nuorille.

"Yhteisö-kuntoutus ajatusta voisi soveltaa enemmän ryhmätoimintaan, esim. vastuuttaa nuoria käytännön järjestelyihin ja siisteyteen liittyvissä asioissa."

"Ryhmien toteutuksessa nuoria voisi osallistaa vielä enemmän aktiiviseen toimijuuteen aamupalan kattamisen lisäksi. Heille voisi ehkä miettiä vastuualueita tms. toimijuuteen kannustavaa tehtävää esim. fiiliskierros vetäjä yms"

Vastauksissa nousi esiin erilaisia tapoja ottaa nuoret mukaan suunnitteluun. Eräässä vastauksessa nostettiin esiin, että nuoria pitäisi osallistaa enemmän, mutta nuorten kunto huomioon ottaen.

”Edelleenkin ryhmät on hyvä rakentaa nuorilähtöisesti. Millainen tarve kyseisillä nuorilla on, mitä ajankohtaisia asioita heillä on meillä. Nuorilta on hyvä kysellä jatkuvasti mielipiteitä ja ajatuksia ryhmiin ja ryhmäsisältöihin liittyen esim. ryhmien kehittämispäivissä, pienryhmätyöskentelyllä, kyselyillä, yksilötapauksissa yms.”

”Nuoria voisi myös osallistaa enemmän päivien toteutukseen, toki nuorten kunnon huomioonottaen.”

5.8. Nuorten osallisuus Vamos-toiminnan kehittämisessä

Ryhmävalmentajilta pyydettiin mielipidettä siihen, pitäisikö nuorten olla enemmän mukana Vamos-toiminnan kehittämisessä.

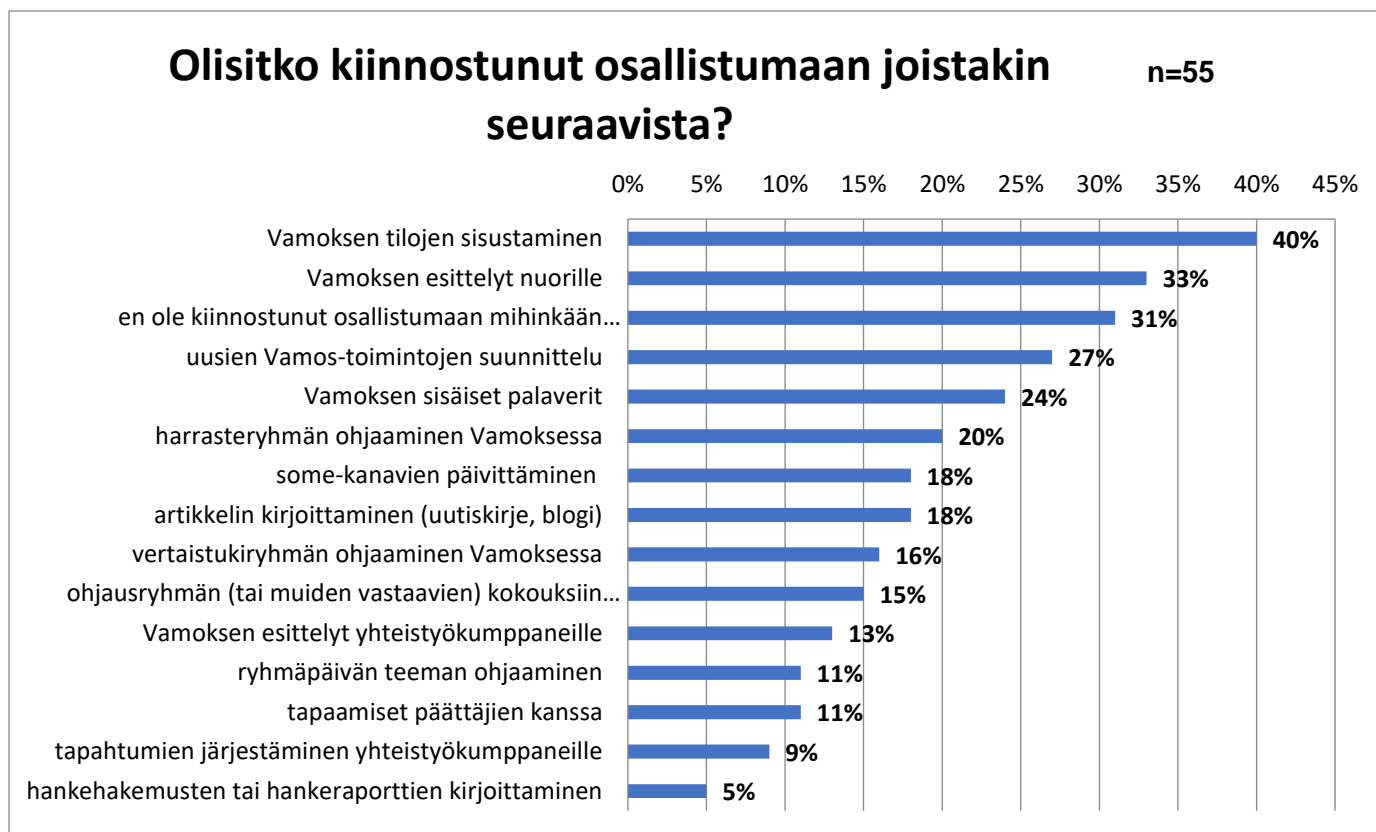
- 100 % valmentajista on sitä mieltä, että nuorten pitäisi olla enemmän mukana Vamos-toiminnan kehittämisessä

Nuorilta kysyttiin kiinnostusta osallistua erilaisiin tapoihin, joilla he voisivat olla mukana toiminnan kehittämisessä. Kysymykseen oli mahdollista valita vastaukseksi kaikki itseä kiinnostavat toiminnot tai vastata ettei ole kiinnostunut osallistumaan mihinkään mainituista toiminnoista. Nuorista 31 % ei ole kiinnostunut osallistumaan mihinkään mainituista toiminnoista, mutta 69 % nuorista haluaisi osallistua.

Nuorista 40 % haluaisi olla mukana Vamoksen tilojen sisustamisessa. Toiseksi eniten nuoria kiinnostaa Vamoksen esittelyt muille nuorille ja tämän vaihtoehdon valitsi 33 % nuorista. Nuorista 27 % olisi kiinnostuneita osallistumaan uusien Vamos-toimintojen suunnitteluun ja 24 % Vamoksen sisäisiin palavereihin.

Seuraavassa kaaviossa on esitetty nuoria kiinnostavat toiminnot. Viisi eniten ääniä saanutta on korostettu tummansinisellä.

Kaavio 10. Nuorten kiinnostus eri toimintoihin osallistumiseen

Valmiiden vaihtoehtojen lisäksi nuorilta kysyttiin avoimen kysymyksen avulla lisää kehitysehdotuksia siihen, miten nuoret voisivat olla enemmän mukana Vamoksen kehittämisessä. 22 vastaajaa eli 40 % vastaajista vastasi en tiedä tai en osaa sanoa. Viisi vastaajaa kertoi, että heillä ei ole lisättävää edelliseen kysymyksen lisäksi (kaavio 10.) Kolme vastaajaa oli tyytyväisiä, eikä kokenut kehitettävää olevan.

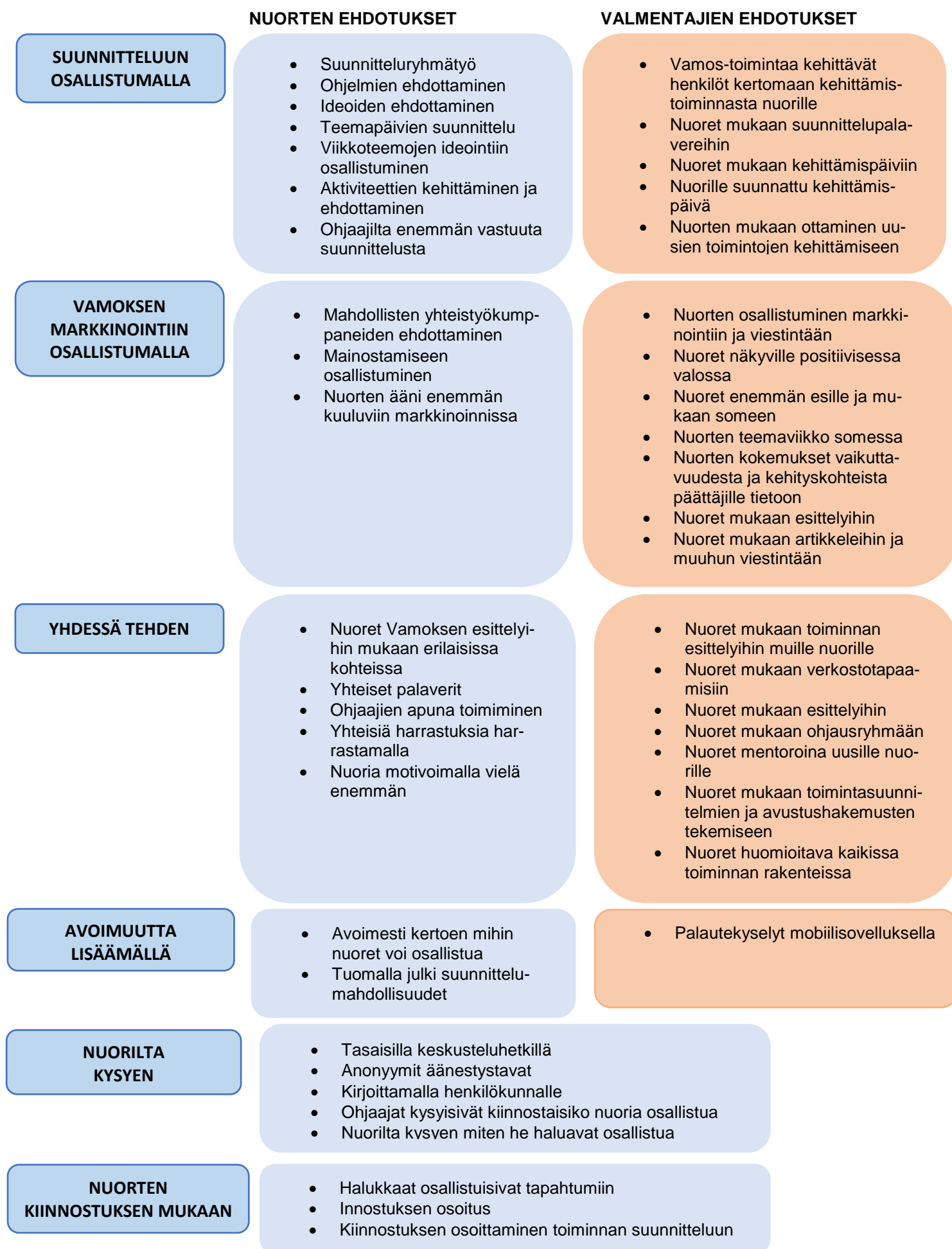
”Mielestäni nuoret ovat jo aika hyvin osallisena toiminnan suunnittelussa.”

”Olen käsittänyt että jos innokkuutta ja vaadittavat taidot kohtaa tarpeen kanssa, niin toiminnan kehittämisessä mukanaolo on mahdollista.”

”Meiltä kysytään ehdotuksia ja ideoita mielestäni sopivissa määrin. Pystymme vaikuttamaan toimintaan hyvin.”

Nuorista 25 eli 45 %:lla oli kehitysehdotuksia ja alla olevassa kaaviossa on kuvattuna sekä nuorten että valmentajien kehitysehdotukset.

Kuvio 6. Miten nuoret voisivat olla enemmän mukana Vamoksen kehittämisessä

Nuoret toivovat erilaisiin suunnitteluihin osallistumisia.

"Voisimme vain osallistua enemmän suunnitteluun ja ohjaajat voisivat antaa ehkä enemmän vastuuta sen suhteen."

"Miettimällä erilaisia teemapäiviä."

Osa nuorista olisi myös kiinnostuneita osallistumaan Vamoksen markkinointiin.

"Vamoksen toiminnan esittelyt erilaisissa kohteissa ja mahdollisten yhteistyökumppaneiden ehdottaminen."

"Olisi kiva osallistua laajemmin esim. Joulukampanjan kaltaiseen mainostamiseen. Haluaisin markkinoida vamosta nuorten näkökulmasta tai olisi kiva jos nuorten ääni tulisi enemmän kuuluviin markkinoinnissa matalalla kynnyksellä ja helpolla osallistumisella."

Neljä nuorta kertoi, että osallistumismahdollisuuksista voisi kertoa enemmän ja tarkemmin.

"Ehkä ohjaajat voisivat kysyä jos nuoria kiinnostaisi osallistua johonkin yllä mainittuun asiaan." (viittaus kaavioon 10.)

"Avoimesti voitaisiin kertoa mihin kaikkeen on mahdollista osallistua."

"Luulisin, että motivoimalla nuoria vielä hieman enemmän ja tuomalla julki suunnittelumahdollisuudet entistä selvemmin."

"Aikuiset kysyisivät nuorilta miten he haluavat osallistua mukaan toiminnan suunnitteluun."

Ryhmävalmentajilta pyydettiin myös ehdotuksia siihen, miten nuoret voisivat olla enemmän mukana toiminnan kehittämisessä. Kahdeksan valmentajan vastauksista löytyi ehdotuksia siihen, kuinka nuoria tulisi ottaa suunnittelu- ja kehitystyöhön mukaan.

"Monesti nuorilta vaaditaan omilla kasvoilla esiintymistä tai läsnäoloa kehittämistoiminnassa, joka ei ole kaikille se ominaisin tapa osallistua, vaikka aiheesta monella varmasti sanottavaa olisi. Olisikin hienoa, että henkilöt, jotka erityisesti Vamos-toimintaa kehittävät, kävisivät enemmän tutustumassa ja kertomassa toiminnan kehittämisestä nuorille esimerkiksi ryhmissä. Näin ollen nuorilla olisi matalampi kynnyks osallistua, kun heillä olisi enemmän tietoa, mihin näillä esittelyillä, kampanjoilla jne. tähdätään."

"Pyrimme siihen, että nuoret saavat äänensä kuuluviin. Heille on korostettu viikoittain, että x-toimintaa toteutetaan ensimmäistä kertaa tällä paikkakunnalla, joten heidän mielipiteensä ja näkemyksensä ovat erittäin tärkeitä."

Markkinointiin liittyviä mainintoja löytyi 10 eli 77 %:n vastauksista.

"Nuorten kokemuksia ja mielipiteitä toiminnan vaikuttavuudesta ja mahdollisista kehityskohtaista pitäisi tuoda enemmän julkisuuteen, erityisesti päättäjien suuntaan (mm. vertailu muihin alueellisiin toimijoihin), eli nuoria pitäisi hyödyntää viestinnässä ja markkinoinnissa huomattavasti nykyistä enemmän."

"Nuoret mukaan esittelyihin ja ohjausryhmään. Enemmän näkyvillä viestinnässä positiivisesti, ei pelkkänä syrjäytyneenä varainkeruukasvona."

"Kokemus siitä, että nuori on ollut mukana esittelemässä toimintaa tutustumassa olevalle nuorelle, on pelkästään hyvä. Tällöin tutustuja saa oikeampaa kuvaa siitä mitä Vamoksessa tehdään ja millaisia nuoria meillä on. Nuoret osaavat myös kertoa kokemuksistaan, joita valmentajat eivät voi kertoa."

"Tärkeää olisi myös ottaa yhä enemmän nuoria mukaan somepäivityksiin, artikkeleihin ja muuhun viestintään. Ja miksipä ei myös verkostotapaamisiin kun esitellään toimintaa vaikka yhteistyökumppaneille, yhteistyökokouksiin yms. Kaikkiin mahdollisiin vaan nuoret mukaan."

"Viestinnässä nuoret voisivat huolehtia teemaviikosta huolehtimalla kaikista somepäivityksistä. "Nuoret valtaavat vamoksen."

Vastauksissa nousi esiin myös toive yhdessä tekemisestä sekä palautteen pyytämisestä.

"Jokaisen toiminnan tulisi rakenteessaan huomioida nuorten ääni ja toiveet."

"Uusien Vamos-toimintojen kehittämisessä nuorten = toiminnan käyttäjän näkökulman esiintuominen on ensiarvoisen tärkeää. Toimivin menetelmä nuorten mukaan saamisessa kehitystyöhön voisi olla palautekyselyt mobiilisovelluksilla."

5.9. Osallisuus käsitteenä ja Vamos-osallisuus

Kyselyn viimeinen osa käsitteli osallisuuden käsitettä sekä sitä, miten osallisuus näkyy Vamoksessa. Osallisuuskäsitettä kuvasi 53 nuorta ja kaksi nuorta vastasi, etteivät he tiedä mitä osallisuus tarkoittaa. Nuorten vastauksista oli löydettävissä neljä eri osa-aluetta, jotka olivat teemoiltaan yhteisön mahdollistama osallisuus, yksilön toimijuus, yksilön vaikuttaminen ja tunne osallisuudesta. Näistä teemoista on muodostettu osallisuuden pyramidi, josta löytyy nuorten vastaukset tarkemmin teemoiteltuina.

Kuvio 7. Osallisuuden pyramidi – mitä osallisuus tarkoittaa Vamosnuorille

TUNNE OSALLISUUDESTA

OSANA OLEMISTA
<p>Olla osallinen Mukana oleminen Osana kokonaisuutta Kuulua johonkin</p>

YKSILO VAIKUTTA JA OSALLISTUU YHTEISÖSSÄ

VAIKUTTAMISTA	OSALLISTUMISTA
<p>Päätöksentekoon osallistuminen Asioihin vaikuttaminen Tasavertainen mahdollisuus vaikuttaa Osallinen vaikuttamiseen Toiveiden esittäminen Palveluihin vaikuttaminen</p>	<p>Toimintaan osallistuminen Suunnitteluun osallistuminen Pääsee ja pystyy tekemään Osallistuminen oman jaksamisen ja voimavarojen mukaan Osallistumista parhaansa mukaan Joutuu osallistumaan Saa osallistua Oman panoksen antaminen ryhmälle Nuoret yhdessä työntekijöiden kanssa Osallistuminen itseen liittyviin asioihin Mukavuusalueen ulkopuolelle meneminen</p>

YKSILOŃ TOIMIJUUS VAHVISTUU

SOSIAALISUUTTA	AKTIIVISUUTTA	MIELIPITEIDEN KERTOMISTA
<p>Sosiaalista kanssakäymistä Tulee tutuksi ryhmän kanssa</p>	<p>Aktiivisesti mukana ryhmässä Olla sitoutunut osallistumaan Motivoitunut Pidetään säännöistä kiinni Antaa oma panoksensa Omistautumista asialle Toimintaan sitoutuminen</p>	<p>Mielipiteiden jakamista Mielipiteet sanotaan ääneen Olla keskustelussa mukana</p>

YHTEISÖ MAHDOLLISTAA OSALLISUUDEN

YHTEISÖÖN TULEMISTA	MUKANA OLOA	LÄSNÄOLOA	HYVÄKSYMISTÄ
<p>Ryhmään tuleminen Vamoksessa käyminen säännöllisesti Mahdollistetaan osallistuminen</p>	<p>Mukana oloa Paikalla olemista Toiminnasta kiinnostumista</p>	<p>Olla läsnä toiminnassa Olla läsnä siinä mitä tekee</p>	<p>Hyväksytään ihmiset ja erilaiset mielipiteet Huomioidaan ja kuunnellaan kaikkien mielipiteet Hyväksytään erilaiset osallistumisen tavat</p>

Vamosvalmentajilta kysyttiin mitä heidän mielestään osallisuus tarkoittaa. Kyselyyn vastanneiden valmentajien vastaukset liittyivät yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen.

Kuvio 8. Mitä on osallisuus?

	YHTEISÖLLINEN ULOTTUVUUS	YHTEISKUNNALLINEN ULOTTUVUUS
OLLA OSA YHTEISÖÄ	OSANA OLEMISTA	
	Mukana olemista Mahdollisuus osallistua yhteisöön Olla osana yhteisöä Toiminnan toteuttaminen nuorilähtöisesti Mahdollisuus sosiaaliin suhteisiin Mahdollisuus tulla kohdatuksi Yhteisöön kuuluminen	Saada tietoa yhteiskunnallisista asioista Mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan
TOIMIA OSANA YHTEISÖSSÄ	TOIMIJUUS	
	Nuoret mukana aktiivisina toimijoina Yhteistä tekemistä yhteisen hyvän vuoksi Yksilön potentiaalin hyödyntäminen Aktiivista mukana olemista Vastuu omista asioista Ei anna muiden päättää ja tehdä puolesta Omien voimavarojen vahvistaminen	Riittävä toimeentulo Mahdollisuus terveyteen Mahdollisuus asumiseen
	VAIKUTTAMISTA	
	Vaikuttajana yhteisössä Tunne mahdollisuudesta vaikuttaa Mielipiteenesittämisen vapaus Mielipiteitä ja ajatuksia kysellään Nuorten ajatuksia toteutetaan Työntekijät saa vaikuttaa palveluun Päätöksentekoon osallistuminen	Vaikuttaminen yhteiskunnassa tehtäviin päätöksiin Vaikuttaminen omaan elämään liittyviin asioihin Vaikuttaminen tärkeiksi kokemiinsa asioihin
	OSALLISTUMISTA	
	Osallistuminen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen sekä kehittämiseen Työntekijät saa osallistua Osallistumista omalla tyylillä ja tavalla yhteiseen tekemiseen ja olemiseen Oman panoksen antamista	
KOKEA OLEVANSA OSA YHTEISÖÄ	ARVOSTETUKSI KOKEMINEN JA TUNNE KUULUVUUDESTA	
	Subjekttiivinen kokemus Tulla kuulluksi ja nähdyksi Näkemyksen arvostaminen Tunne kuuluvansa yhteisöön Olla osana yhteisön tärkeänä ja arvostettuna osana Tiedät ja tunnet kuuluvasi johonkin sinulle tärkeään	Yhteiskuntaan kuuluminen Yksinäisyyden ja osattomuuden vastakohta

Nuorilta kysyttiin viimeisenä kysymyksenä miten osallisuus näkyy heidän mielestään Vamoksessa. 9 nuorta vastasi en tiedä, en osaa sanoa tai vaikea sanoa. Nuorten vastausten mukaan osallisuus näkyy Vamoksessa seuraavien teemojen myötä.

Kuvio 9. Miten osallisuus näkyy Vamoksessa?

SAMANARVOISUUS	Kaikki mukana samanarvoisesti Kaikki pääsee osallistumaan Kohdellaan samanarvoisesti
HYVÄKSYMINEN	Kaikki otetaan huomioon Kaikki hyväksytään Kaikki ovat tervetulleita
VALMENTAJAT TUKEVAT	Valmentajat kannustavat Ohjaajat motivoivat Ohjaajat ottavat nuorten toiveet hyvin vastaan Ohjaajat ovat huolissaan jos nuorta ei näy tai kuulu
OSALLISTUMISENA	Toimintaan osallistuminen Paikalle tulemisena Yhteinen toiminta
AKTIIVISUUTENA	Aktiivinen osallistuminen Runsaana osallistujamääränä
OSALLISTUMISMAHDOLLISUUKSINA	Nuoria kutsutaan kokouksiin Paljon mahdollisuuksia osallistua Nuoret saa osallistua Mahdollisuus osallistua tapahtumiin ja suunnitteluihin
VAIKUTTAMINEN	Nuoret vaikuttavat ryhmäpäivien sisältöön Ryhmän toiminnasta äänestäminen Ryhmässä kaikki ovat mukana suunnittelussa ja toteutuksessa Nuoret saavat kertoa ideoita Ideointia omien resurssien mukaan Nuorten ideoita ja mielipiteitä kuunnellaan Palautetta, ideoita ja mielipiteitä kysytään Ryhmätilojen sisustukseen vaikuttaminen
KESKUSTELU	Keskusteleva kulttuuri Keskustelut Pysytään ajan tasalla Vamoksen asioista Ryhmäjäsenet ovat osallisena toiminnassa ja keskusteluissa
RYHMÄTYÖSKENTELY	Mukava ryhmä Paljon ryhmätöitä Nuoret ovat kiinnostuneita ryhmässä käymisestä Nuoret ilmoittavat muutoksista osallistumiseensa liittyen Tehdään asioita yhdessä Tiiviinä ryhmänä toimiminen Aktiivinen ryhmätoiminta
AAMUPALA	Nuoret saavat yhdessä valmistaa aamupalaa Tehdään aamupalavalmistelut yhdessä
YHTEISTYÖ	Nuorten ja ohjaajien välinen toimiva yhteistyö Yhteistyö eri osien välillä

Yksi nuori kommentoi, että hänen mielestään osallisuus ei näy ryhmässä.

”No ei ainakaan meidän x-ryhmässä ollenkaan.”

Kaksi nuorta vastasi kysymykseen, että osallisuus näkyy Vamoksessa ”hyvin”.

Nuorten vastauksissa nousi esiin samanarvoisuus ja toisen hyväksyminen:

”Kaikki pyritään huomioimaan.”

”Osallisuus näkyy ohjaajien ja nuorten välisessä toimivassa yhteistyössä. Kaikki ovat aktiivisesti mukana samanarvoisesti.”

”Kaikki hyväksytään ja kaikkia kohdellaan samanvertaisesti ja tasa-arvoisesti. Kaikki otetaan huomioon.”

Valmentajiin ja yhteistyöhön liittyviä mainintoja löytyi myös.

”Ohjaajat motivoivat.”

”Yhteistyönä eri osien välillä.”

”Ohjaajat ottavat nuorten toiveet hyvin vastaan ja ovat huolissaan jos nuorta ei näy tai kuulu.”

Osa vastaajista nosti esiin osallistumisen, aktiivisuuden, vaikuttamisen ja osallistumismahdollisuudet.

”Aktiivisena osallistumisena ja keskusteluna sisällöstä.”

”Osallisuus näkyy Vamoksessa nuorten aktiivisuutena ja yhteenkuuluvaisuutena”

”Nuorille tarjotaan mahdollisuus osallistua useisiin eri tapahtumiin ja suunnitteluihin.”

”Ideoita ja toteuttamista tapahtuu nopeammin kuin pysyn perässä.”

”Nuorten mielipiteitä ja kiinnostuksia tekemisille/tutustumisille yms. kuunnellaan ja niiden pohjalta suunnitellaan toimintaa ryhmäkohtaisesti yksilöt huomioiden.”

Keskusteluun, ryhmätyöskentelyyn ja aamupalaan liittyviä mainintoja oli useita.

”Ryhmäjäsenet ovat osallisina toiminnassa ja keskusteluissa”.

”Ryhmähenki kohenee ja kynnyks ”raahautua” paikalle madaltuu.”

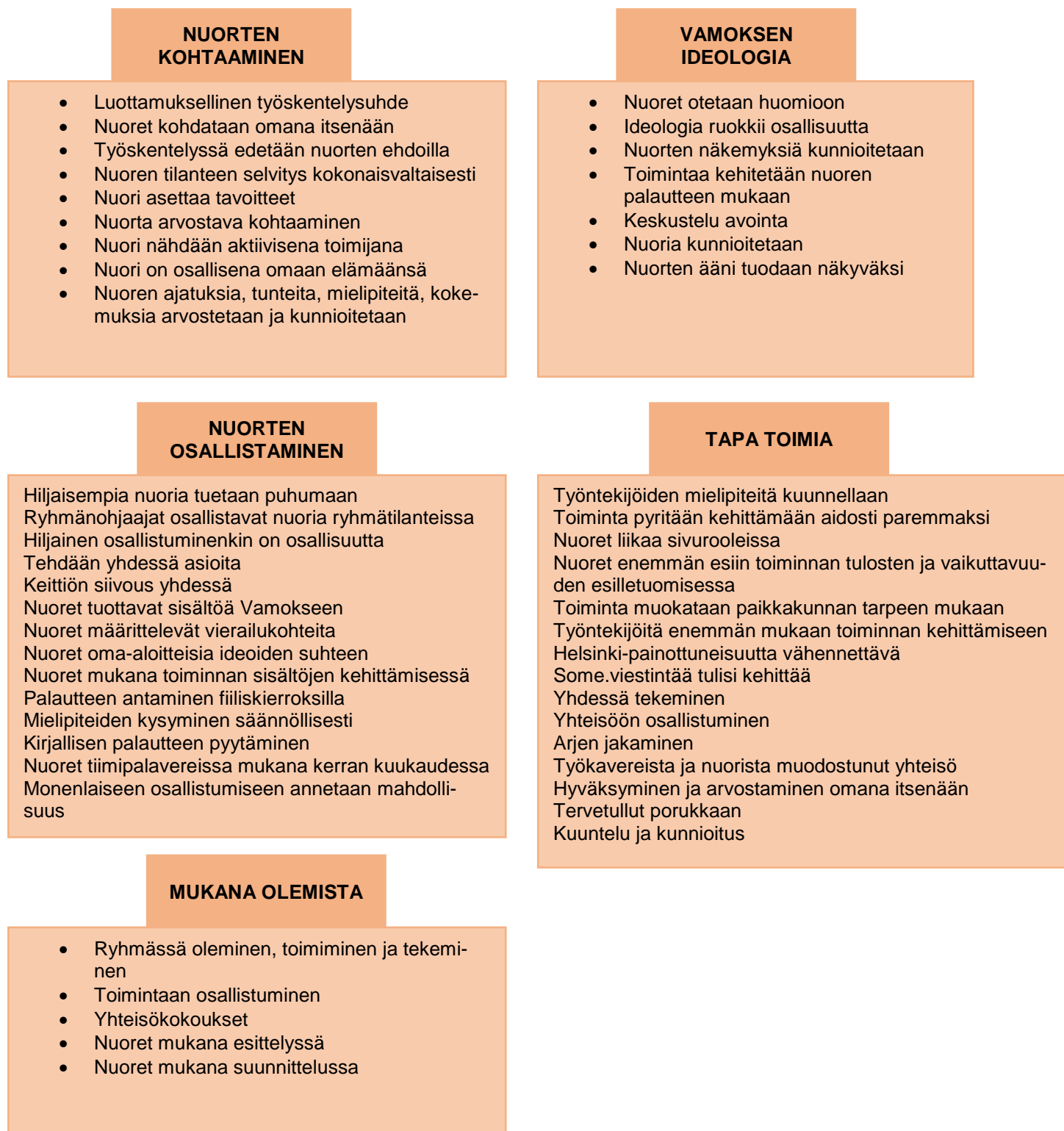
”Koen ryhmäni tosi mukavaksi.”

”Tehdään asioita yhdessä esim. aamupalan valmistelut.”

”Ja nuoret saavat yhdessä valmistaa aamupalaa ja yms.”

Vamosvalmentajien vastaukset on esitetty seuraavassa kuviossa.

Kuvio 10. Miten osallisuus näkyy Vamoksessa ryhmävalmentajien mielestä

Valmentajien vastausten mukaan osallisuus näkyy Vamoksessa nuoren kohtaamisessa.

”Nuorten kanssa tutustutaan ja sitä kautta luodaan luottamuksellinen työskentelysuhde. Nuoret tulevat kohdatuksi omina itsenään. Työskentelyssä edetään nuorten ehdoilla.”

”Ryhmän ohjaaja osallistaa nuoria jatkuvasti ryhmissä, esim. hiljaisempia tyyppejä tuetaan puhumaan.”

”Jokaiselle tarjotaan myös mahdollisuus osallistua omat lähtökohdat huomioiden.”

”Nuori nähdään aktiivisena toimijana, osallisena omaan elämäänsä ja hänen ajatuksiaan, tunteitaan, mielipiteitään ja kokemuksiinsa arvostetaan ja kunnioitetaan.”

Eräs valmentaja kertoi, että osallisuus näkyy nuorten kohdalla välttävästi.

”Nuorten kohdalla: välttävästi, nuoret liikaa sivurooleissa, erityisesti toiminnan tulosten ja vaikuttavuuden esilletuomisessa.”

Eräs valmentaja kertoi, että osallisuus on läsnä työntekijänä, mutta kehitettävää olisi.

”Saadaan paikkakuntakohtaisesti miettiä sopivaa ja tarpeenmukaista toimintaa juuri sille paikkakunnalle sopivaksi. Välillä toki työntekijänä ulkopuolinen olo kun toimitaan aika Helsinki painotteisesti. Paikkakunnilla tiedetään sen alueen haasteet ja muiden palveluiden sisältö. Niinpä toivoisin, että yleisesti Vamos toimintojen kehittämisessä otettaisiin enemmän mukaan Vamoksen työntekijöitä alueilla, sillä heillä on todellinen ja reaaliaikainen kuva kunkin kaupungin sen hetkisestä tilanteesta ja palvelujärjestelmästä.”

Vamoksen toimintatapaan liittyviä asioita nousi myös esille.

”Mielestäni Vamoksen ideologia on todella omiaan ruokkimaan osallisuutta. Nuoret otetaan huomioon, heidän mielipiteitään ja näkemyksiään heihin liittyvissä asioissa ja toiminnoissa kunnioitetaan ja huomioidaan siten, että toimintaa voidaan kehittää niin yksilö- kuin ryhmävalmennuksessakin.”

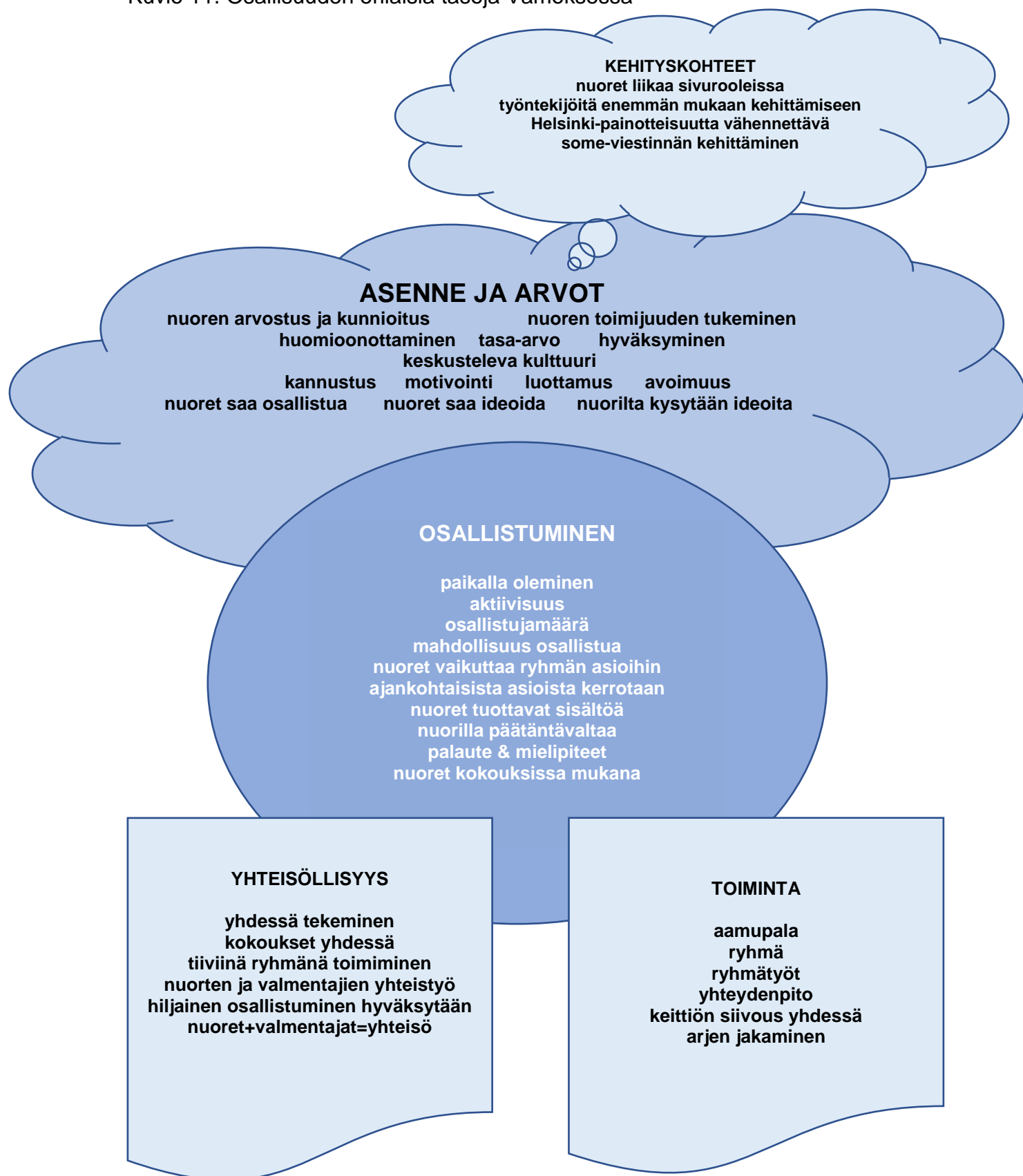
Osallisuus näkyy Vamoksessa myös yhteisöllisyytenä.

”Yhteisöllisyyteen panostetaan myös paljon yhteisvastuun näkökulmasta. Yhteisöön osallistuminen, yhdessä tekeminen ja arjen jakaminen luovat tunnetta osallisuudesta osallistumisen sijaan.”

”Osallisuuden kokemus syntyy niin työtovereiden kuin nuorten muodostamassa yhteisössä. Osallisuus on tunne siitä, että olet hyväksytty ja arvostettu omana itsenäsi ja tervetullut porukkaan.”

Osallisuus näkyy Vamoksessa eri tasoissa ja erilaisina ulottuvuuksina. Seuraavaan kuvioon on kerätty yhteenvetona nuorten ja valmentajien vastauksista näitä tasoja.

Kuvio 11. Osallisuuden erilaisia tasoja Vamoksessa

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITYSEHDOTUKSET

Seuraavissa kappaleissa käydään läpi tuloksia ja tehdään niistä johtopäätöksiä. Jo- kaiseen teemaan liittyen on koottu erilaisia kehitysehdotuksia, joilla toimintaa voitai- siin kehittää. Ehdotukset perustuvat nuorten ja valmentajien ehdotuksiin sekä osalli- suuden teoriaosaan.

6.1. Nuorten kokema osallisuus Vamoksessa

Nuorista 45 % kertoi Vamokseen tulon syyksi verkoston ehdotuksen. Tämä on tärkeä havainto Vamoksen verkostotyötä ajatellen. On tärkeää pitää verkostoyhteistyöstä huolta, sillä sitä kautta on mahdollista saada toimintaan mukaan niitä nuoria, jotka toiminnasta voisivat hyötyä. Verkostotyössä on tärkeää, että se olisi säännöllistä, jotta verkostossa tiedetään mitä Vamos tekee ja minkälaiset nuoret siitä hyötyisivät. Nuorten toimintaan tulon syihin on muutenkin hyvä kiinnittää huomiota. On tärkeää tietää eri syistä, jolloin toimintaa voi kehittää vastaamaan nuorten tarpeita.

Osa nuorista kertoi tulleen mukaan tutustumiskerran vuoksi ja eräs nuori kertoi ”ohjaajien vaikuttaneen mukavalta”. 98 % nuorista kokee, että heidät otettiin hyvin vastaan heidän aloittaessaan Vamoksen. Ensimmäinen tapaaminen ja tutustumisker- ta ovat Vamoksen toiminnassa erittäin tärkeitä. Iso osa Vamoksen nuorista on kadot- tanut oman arvontunteensa ja heillä on ollut vaikeuksia kiinnittyä erilaisiin palveluihin (Alanen & Kotkavuori 2014, 27). Kun ottaa nämä asiat huomioon, tulos on erittäin hyvä ja ehdottomasti asia, josta on pidettävä huolta myös jatkossa. Tutustumiskerta ja nuoren kohtaaminen ovat tärkeitä asioita, jotta nuori haluaa jatkaa toiminnassa. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että Vamoksen vahvuus on nuoren kohtaa- minen hänen aloittaessaan toiminnan.

Vamoksen nuorista 93 % kokee tulevansa hyväksytyksi omana itsenään Vamokses- sa. Nuorista 80 % kokee, että heitä arvostetaan ja 95 % kokee, että pystyvät ilmai- semaan oman mielipiteensä Vamoksessa. Prosenttiosuudet ovat korkeita ja kertovat siitä, että nämä asiat ovat Vamoksen vahvuuksia. On tärkeää, että toiminnassa pide- tään huolta, että myös jatkossa nuoret kokisivat näin ja olisi mahdollista pohtia syitä näiden tulosten takana. Nuorista 16 % ei osannut vastata kokevatko he arvostusta Vamoksessa. Näiden vastausten syihin ei ole mahdollista saada vastausta tekemäni

opinnäytetyön avulla, mutta olisi ehdottoman tärkeää pohtia, miksi nuori ei osaa vastata siihen, kokeeko hän tulevansa arvostetuksi Vamoksessa. On myös syytä huomioida, että jokaiseen kysymykseen 1-2 nuorta vastasi, että eivät koe tulevansa arvostetuksi, hyväksytyksi tai he eivät pysty ilmaisemaan omaa mielipidettään. Vaikka tulokset ovat hyviä, kaikki nuoret eivät ole enemmistön kanssa samaa mieltä.

Kun näitä väittämiä tutkitaan Vamoksessa mukanaoloajan perusteella, luvut eivät merkittävästi muutu. Arvostuksen suhteen on kuitenkin havaittavissa, että pidempään Vamoksessa olleiden luvut olivat korkeampia, joten on mahdollista, että aika korreloi arvostuksen kokemuksen kanssa. On mielenkiintoista, kuinka suuria eroja löytyy, kun tutkitaan väittämiä nuorten osalta, jotka eivät ole osallistuneet ryhmäsuunnitteluun ja niiden, jotka suunnitteluun ovat osallistuneet. Erot ovat huomattavia varsinkin arvostuksen kokemuksen suhteen. Ainoastaan 25 % ei suunnitteluun osallistuneista nuorista koki tulevansa arvostetuksi Vamoksessa ja 50 % koki, että heidät hyväksytään omana itsenään. 63 % koki, että he pystyvät ilmaisemaan oman mielipiteensä.

Henkilö voi kokea osallisuutta, vaikka osallistumisen määrä ei olisikaan suuri. Osallisuuden toteutumisen edellytyksenä on, että henkilö on osa yhteisöä, toimii osana yhteisöä ja kokee olevansa osa yhteisöä. (Nivala & Ryytänen 2013, 26-27.) Nuori voi kokea osallisuutta Vamoksessa, vaikka ei osallistuisikaan ryhmäsuunnitteluun ja voi olla, että nuori ei koe osallisuutta, vaikka osallistuisi suunnitteluun. Suunnitteluun osallistuminen ei siis itsessään kerro osallisuudesta, mutta on mielenkiintoista pohtia miksi prosenttiosuudet ovat toisistaan poikkeavia. Jos nuori ei koe arvostusta tai hän ei koe tulevansa hyväksytyksi omana itsenään, on mahdollista, että hän ei näiden syiden takia halua osallistua suunnitteluun. On siis tärkeää, että toiminnassa panostetaan jatkossakin näihin teemoihin, sillä nuoren kokema arvostus ja omana itsenään hyväksytyksi tuleminen ovat todella tärkeitä teemoja.

Osallisuus vaatii sosiaalipedagogisen osallisuuskäsityksen mukaan sitä, että ihminen on osa jotakin yhteisöä, toimii osana yhteisöä ja kokee olevansa osa yhteisöä (Nivala & Ryytänen 2013, 26.) Osallisuus on tunne ja henkilökohtainen kokemus, joten sen arvioiminen ja mittaaminen on vaikeaa. Osallisuuskäsityksen ensimmäinen kohta käsittelee yhteisössä olemista. Vamoksen nuoret ovat tulleet mukaan toimintaan erilaisista syistä, joista 45 % liittyi verkoston ehdotukseen. Vaikka ehdotus Vamokseen

tulemisesta on tullut monesti muualta, on nuori itse halunnut tulla toimintaan mukaan, sillä Vamos on nuorelle vapaaehtoista. 98 % nuorista on kokenut tulevaisuutensa hyvin vastaanotetuksi, joten näiden tietojen pohjalta yhteisön osana olemisen voidaan sanoa toteutuneen.

Osallisuuskäsityksen toinen osa on toimimista osana yhteisöä. Toiminta ja oman toiminnan määrä on osaltaan myös henkilökohtainen kokemus. Kyselyn kautta voidaan sanoa, että osa nuorista on tyytyväisiä omiin mahdollisuuksiinsa toimia, osallistua ja vaikuttaa, kun taas osa haluaisi osallistua enemmän tai erilaisella tavalla. Osa nuorista ei osaa sanoa vastaustaan. Toiminnan kehittämisen kannalta olisi olennaista, että tähän kohtaan keskityttäisiin. Osallistumismahdollisuuksien lisääminen, viestinnän parantaminen, avoimuuden lisääminen ja yhdessä tekeminen ovat esimerkkejä siitä, joilla kukin Vamos-toiminta pystyvät tähän osallisuuskäsityksen kohtaan vaikuttaa.

Osallisuus vaatii kokemusta siitä, että on osa yhteisöä. Millä tavalla tätä voi mitata määrällisessä tutkimuksessa? Miten muotoilla kysymykset, jotta voisi saada vastauksia? Kokemus arvostuksesta ja hyväksymisestä voi osaltaan vastata kysymykseen, mutta vastauksen löytäminen tämän opinnäytetyön pohjalta on vaikeaa, melkein mahdotonta.

82 % nuorista kokee toiminnan vapaaehtoisuuden ja 87 % toiminnan määrääjätömmuuden tärkeäksi. Vamoksen toiminnan kannalta nämä vaikuttavat olevan tärkeitä piirteitä Vamoksen nuorille ja tätä olisikin hyvä pohtia, kun toimintaa kehitetään tai muutetaan.

Nuorista 91 %:n ja valmentajista 100 %:n mielestä valmentajien ja nuorten mielipiteet ovat yhtä arvokkaita. Osallisuus edellyttää vuorovaikutuksen tasavertaisuutta ja mielipiteiden ilmaisua (Mäkisalo-Ropponen 2016, 26). Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan sanoa, että Vamoksessa sekä nuoret että valmentajat kokevat mielipiteiden osalta tasavertaisuutta yhteisössään. 94 % nuorista kokee, että valmentajat motivoivat nuoria osallistumaan. Motivoinnilla on monellakin tapaa tärkeä merkitys. Sosio-kulttuuriseen innostamiseen yhtenä tavoitteena on kasvattaa ryhmien ja yksilöiden halua kasvattaa itse itseään. Motivointi on tärkeä osa tällaista kasvatustyötä. (Kurki

2000, 25.) Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että Vamoksessa valmentajat työskentelevät tavalla, joka motivoi nuoria osallistumaan.

Nuorista 75 % tietää miten ryhmän sisältöä suunnitellaan. 16 % ei osaa sanoa mieli-pidettään ja 9 % ei tiedä miten ryhmän sisältöä suunnitellaan. Vaikka suurin osa nuorista tietääkin, miten ryhmät suunnitellaan, voisi olla hyvä panostaa enemmän siihen, että nuoret tietäisivät ryhmän suunnittelusta enemmän.

45 % haluaisi olla enemmän mukana ryhmän sisällön suunnittelussa. 35 % ei tiedä haluaisivatko he olla mukana ja 19 % ei haluaisi olla enemmän mukana. On tärkeää huomioida, että väitteessä kysytään nimenomaan haluaisiko nuori olla enemmän mukana. Suurin osa eli 85 % nuorista on ollut mukana suunnitteluvaiheessa, mutta halusin tietää, haluaisivatko nuoret osallistua vieläkin enemmän. Vaikka suurin osa nuorista on ollut mukana, lähes puolet nuorista haluaisi siltikin olla enemmän mukana. Ryhmäsuunnittelussa on tärkeää huomioida, että kaikkia nuoria se ei kiinnosta yhtä paljon, joten mahdollisuuksien tarjoaminen juuri niille nuorille, joita se erityisesti kiinnostaa, voisi olla hyvä toimintatapa.

Olisi mielenkiintoista tutkia, miksi noin kolmasosa nuorista ei tiedä haluaisivatko he olla enemmän mukana. Syynä voi olla se, että he kokevat olevansa tarpeeksi mukana tai se, että heillä ei ole kiinnostusta osallistua suunnitteluvaiheeseen. On mahdollista, että nämä nuoret eivät koe sitä tärkeänä tai he eivät tiedä onko suunnitteluun osallistumisella merkitystä. Syitä voi olla monia, eikä tämän tutkimuksen avulla ole mahdollista saada niihin vastauksia.

EU:n nuorisopoliittisessa keskustelussa käytetään 10 periaatteen jäsenyyttä osallisuuden liittyen ja siinä painopiste on päätöksenteossa sekä siinä, kenellä on mahdollisuus ja valta tehdä päätöksiä. (Kuure & Lidman 2013, 37). Kyselyyn vastanneiden nuorten vastauksissa korostuu yhdessä tekeminen. Nuorten ja valmentajien mielestä mielipiteiden tasa-arvo toteutuu Vamoksessa. Nämä kohdat löytyvät 10 periaatteen kohdista 7. ja 8., joissa puhutaan jaetusta päätöksenteosta. Vaikka kohtia on yhteensä 10, ei se välttämättä ole nuorten toiveena tai osallisuuden edellytyksenä, että periaateissa toiminta olisi niillä tasoilla. Nuoret voivat kuitenkin toimia päätöksentekijöinä esimerkiksi erilaisten ryhmien kautta. Tällaisia ryhmiä voisivat olla erilaiset oh-

jausryhmän kaltaiset toimijat tai suunnitteluryhmät, jotka voisivat koostua pelkästään nuorista tai vaihtoehtoisesti sekä nuorista että valmentajista.

Valmentajista 85 % on sitä mieltä, että nuorten pitäisi olla enemmän mukana ryhmän sisällön suunnittelussa. Nuorista on 45 % haluaisi olla enemmän mukana ryhmäsisällön suunnittelussa. Nuorten vastauksista nousi esille myös se, että nuorille voisi antaa enemmän vastuuta ja erilaisiin suunnittelutapoihin nousi paljon ehdotuksia. Toisaalta iso osa nuorista ei ollut kiinnostunut ryhmän toteutukseen liittyvistä asioista, sillä vain 11 % nuorista haluaisi osallistua ryhmäpäivän teeman ohjaamiseen. Nuorille on mahdollista antaa valtaa ja vastuuta ryhmänohjauksesta ja -suunnittelussa monin eri tavoin sekä nuorilta kysyen, miten he haluaisivat vastuuta ottaa. Suunnittelutavoissa ja kehitysehdotuksissa nousi esiin myös toive nuorten päivän järjestämisestä, jolloin nuoret itse suunnittelevat päivän ohjelman. Osassa ryhmistä tämä onkin käytössä, sillä 24 % nuorista kertoi osallistuneensa nuorten päivän suunnitteluun.

Ryhmävalmentajista 85 % on sitä mieltä, että nuorten pitäisi olla enemmän mukana suunnittelutyössä. On kuitenkin huomioitava, että sekä nuorista että valmentajista löytyi henkilöitä, joiden mielestä nuorten osallisuus suunnitteluun on riittävää ja toimivaa. Seuraavaksi kuitenkin kehitysehdotuksia nuorten ryhmäsuunnitteluun liittyen.

Nuorten osallisuuden lisääminen ryhmäsuunnittelussa

- Nuoret enemmän mukaan suunnitteluvaiheeseen, jolloin tietämys suunnitteluvaiheesta lisääntyy
- Avoimuus ryhmän suunnitteluvaiheeseen: kuka saa osallistua, kuka päättää ja miksi?
- Vastuun antaminen suunnittelusta niille nuorille, joita suunnittelu kiinnostaa, sillä kaikki nuoret eivät halua olla enempää mukana (suunnitteluryhmä)
- Nuorille vastuuta toteutuksesta ja käytännön järjestelyistä
- Suunnittelutapoja: ryhmän sääntöjen luominen yhdessä, suunnittelupäivät, kuukausipalaveri, nuorten suunnittelema päivä, äänestykset ja kyselyt, ideointihetket ja anonyymit tavat kertoa ideoita
- Suunnitelmien ja ideoiden toteuttaminen tärkeää
- Nuorten aktiivisuus ja sen tukeminen sekä nuorten kunnon ja toimintakyvyn huomioiminen toiminnassa tärkeää
- Palautteen kysyminen säännöllisesti

6.2. Osallisuuden edistäminen Vamoksessa

Osallisuutta ei voi edistää muuttamalla vain joko yksilöä tai yhteisöä, vaan osallisuuden edellytyksiä luodaan tukemalla muutoksia ja kasvua molemmissa ja edistämällä näin yksilön ja yhteisön suhteen kehittymistä (Nivala & Ryyänen 2013, 30). Vamoksessa osallisuuden edistäminen on mahdollista tehdä edistämällä Vamos-yhteisön ja nuorten suhteen kehittymistä. Tähän löytyy monia erilaisia tapoja, joita sekä nuoret että valmentajat ovat ehdottaneet kehitysehdotuksissaan. Työn tuloksissa oli toiveita esimerkiksi yhdessä tekemiselle ja valmentajien ja nuorten yhteistyölle.

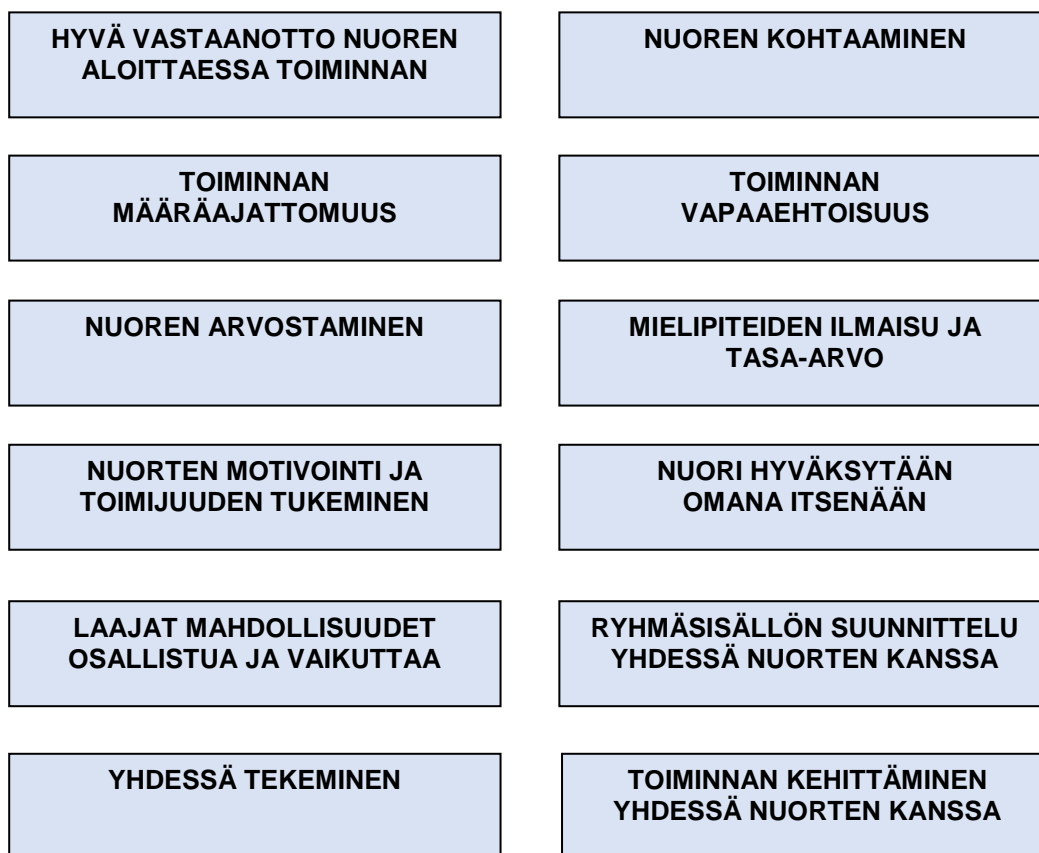
Työyhteisön jäsenten suhtautumisella on merkittävä vaikutus osallisuuden onnistumiseen työyhteisössä. Olisi tärkeää, että Vamoksessa ymmärrettäisiin osallisuus ja sen merkitys, jotta valmentajat pystyisivät toimimaan niin, että Vamoksen nuoret kokevat, että heitä aidosti kuunnellaan, he voivat ilmaista mielipiteensä, heidän näkemysensä otetaan huomioon ja he voisivat olla aktiivisia toimijoita kykyjensä ja terveystensä asettamissa rajoissa. Tutkimukseen vastanneiden nuorten mielipiteet tukevat sitä, että nämä asiat toteutuvat hyvin Vamoksessa, vaikkakaan ei täydellisesti. (Mäkisalo-Ropponen 2016, 26.)

Sivulla 18 esitelty osallisuuden portaatt kuvaava millä tasolla osallisuus yhteisössä on. Kyselyn vastausten perusteella ei ole mahdollista kertoa yksiselitteisesti tilannetta Vamoksen osalta, mutta se voisi toimia työkaluna eri Vamos-kaupungeissa, joissa voi miettiä tilannetta kyseisessä kaupungissa. Kyselyn vastauksissa ("osallisuus ei näy millään tavalla ryhmässä vs. nuoret vaikuttavat hyvin ryhmän sisältöön ja toteutukseen") on viitteitä kaikkiin portaisiin, joka osaltaan on huolestuttavaa osallisuutta arvioitaessa. On myös syytä pohtia, onko Vamoksen ryhmien tarpeen olla osallisuuden ylimmällä portaalla viisi? Vamoksissa toimii paljon erilaisia ryhmiä ja jokaisella ryhmällä on omanlaisensa tilanne ja tarpeet. Itseohjautuvuus ja itsenäinen päätöksenteko ei takaa osallisuuden kokemusta, vaikka ne voivat sitä edesauttaa.

6.3. Mitä on Vamos-osallisuus?

Tutkimuksen tavoitteena oli löytää vastaus kysymykseen mitä on nuorten osallisuus Vamoksessa. Tulosten perusteella vastaus voidaan muotoilla seuraavasti:

Kuvio 12. Mitä on osallisuus Vamoksessa?

Nuorten vastausten perusteella muodostetusta osallisuuden pyramidista (s. 49) löytyy kolme osallisuuden edellytystä: olla osana, toimia osana ja kokea olevansa osa yhteisöä. Nuorten vastauksissa korostuu yhdessä tekeminen sekä Vamoksen ryhmätoiminta, vaikka osallisuuden määrittelystä kysyttiin yleisellä tasolla. Tämän lisäksi osallisuuden pyramidista löytyy useiden teemojen alta mainintaa siitä, että nuorten mielestä osallisuus tarkoittaa sitä, että oma jaksaminen ja erilaisuus otetaan huomioon. Vamoksen nuorilla saattaa usein olla mielenterveyden, jaksamisen ja voimavarojen kanssa haasteita, joka selittää osaltaan sitä, että nuori kokee näiden huomioimisen olevan tärkeää.

Osallisuus kuvaa yksilön ja yhteisön sekä myös yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta (Nivala & Rynänen 2013, 28). Nuorten vastauksista ei yhteiskunnallinen ulottuvuus nouse suoraan esille kenenkään vastauksessa, muuta kuin muutamien mainintojen kautta, jotka liittyvät kuuluvuuteen ja osana olemiseen joltain isompaa kokonaisuutta. Tämän voi ymmärtää myös yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen liittyvänä, mutta myös yhteisöön kuulumisena. Valmentajien vastauksissa yhteiskunnallinen

ulottuvuus nousi hyvin vahvasti esille. On hyvin todennäköistä, että Vamoksessa mukana olevat nuoret eivät liitä osallisuutta yhteiskuntaan kuulumiseen, vaan nimenomaan heidän lähiyhteisöihinsä. Osallisuus pienyhteisössä luo edellytyksiä osallisuuden kokemukseen myös yhteiskunnassa, joten osallisuus on ja tulee varmasti myös jatkossa olemaan tärkeä osa Vamoksen toimintaa.

6.4. Nuoret mukaan kehittämään toimintaa

Valmentajista 100 % on sitä mieltä, että nuorten pitäisi olla enemmän mukana Vamos-toiminnan kehittämisessä. Nuorilta kysyttiin minkälaisista osallistumisen ja vaikuttamisen tavoista he olisivat kiinnostuneita. 69 % nuorista oli kiinnostunut ja 31 % ei ollut kiinnostunut osallistumaan.

Seuraavaksi kehitysehdotuksia, joilla nuoret voisivat olla enemmän mukana Vamoksen kehittämistyössä.

Kehitysehdotukset liittyen nuorten osallisuuteen kehittämistyössä:

- Avoimuus mahdollisuuksista osallistua
- Mahdollisuuksien antaminen nuorille, jotka ovat kiinnostuneita
- Vamoksen tilojen sisustaminen yhdessä nuorten kanssa
- Nuoret mukaan suunnittelemaan uusia Vamos-toimintoja esimerkiksi ideointivaiheeseen, kommentoimaan tai kirjoittamaan suunnitelmaa
- Nuorten mukaan ottaminen kehittämistyöhön = asiakasnäkökulma tulee huomioiduksi
- Joka kolmas nuori haluaisi olla mukana Vamoksen esittelyissä muille nuorille eli mahdollisuuksien tarjoaminen ja mahdollistaminen, kun nuoria on tulossa tutustumaan
- Nuorten kehittämispäivä tai nuoret mukaan Vamoksen kehittämispäiviin
- Nuoret mukaan ohjausryhmään tai muuhun vastaavaan
- Nuorten järjestämä vertaistukiryhmä tai mentorina toimiminen
- Nuoret mukaan Vamoksen sisäisiin kokouksiin ja suunnittelupalaverihin
- Nuoret mukaan viestintään ja markkinointiin:
 - Facebook, Instagram ja Twitter
 - artikkelit, blogit, uutiskirjeet
 - nuorten ääni kuuluviin
 - nuoret mukaan positiivisessa valossa
 - nuorten kokemusten kertominen päättäjille
 - nuoret kertomaan toiminnan vaikuttavuudesta
 - anonymisti osallistuminen

Kehittämistyön kannalta on tärkeää, että nuorille tarjotaan mahdollisuuksia ja ne nuoret, jotka ovat kiinnostuneita osallistumaan, voisivat päästä mukaan. Nuorilla tulee aina olemaan sellaista tietoa, jota Vamoksen työntekijöillä ei ole. Tämän vuoksi ainoastaan nuorten osallistumisen kautta on mahdollista saada asiakasnäkökulma mukaan toiminnan kehittämiseen.

6.5. Tulosten jalkauttaminen

Työni suunnitteluvaiheesta lähtien olen ajatellut, että olennainen osa työtäni on jollakin tasolla suunnitella sitä, miten tutkimuksen tuloksia voisi jalkauttaa eri yksiköissä. Koen, että olisi tärkeää miettiä kehitystehtäviä yksikkökohtaisesti, jotta jokainen kaupunki voisi miettiä millä tasolla osallisuus heidän yhteisössään on ja miten nuorten osallisuutta voisi edistää ja lisätä. Tällainen kehityshetki on mahdollista järjestää yksiköissä esimerkiksi tiimipalaverien, purkuhetkien tai kehityspäivien yhteyteen.

Työni valmistuttua olen yhteydessä yksiköihin ja lähetän linkin opinnäytetyöhön. Mielestäni olisi hyvä, jos työni innostaisi yksiköitä kehittämään toimintaa yhdessä nuorten kanssa. Valmistelen myös oppaan osallisuuteen liittyen Vamosten käyttöön. Opas sisältää tietoa osallisuudesta ja tämä osuus pohjautuu opinnäytetyöni teoriaosuuteen. Tämän jälkeen kokoan käytännön vinkkejä ryhmätoimintaa ajatellen ja tämä osa pohjautuu täysin tutkimuksen tuloksiin. Opas valmistuu kevään 2018 aikana.

7 POHDINTA

Tavoitteenani oli tehdä mahdollisimman luotettava ja totuudenmukainen opinnäytetyö Vamos-osallisuudesta. Tieteellisen tutkimuksen luotettavuusmittarit ovat reliabiliteetti ja validiteetti. (Vehkalahti 2014, 41.)

Validiteetti kuvaa, missä määrin on onnistuttu mittaamaan juuri sitä mitä pitikin mitata. Kysely- ja haastattelututkimuksissa siihen vaikuttaa ensisijaisesti se, miten onnistuneita kysymykset ovat eli voidaanko niiden avulla saada ratkaisu tutkimusongelmaan. (Heikkilä 2014, 177.) Kyselyn sisältöä suunnittelin pitkään ja pyysin siihen kommentteja kolmelta valmentajalta ja yhdeltä nuorelta. Mielestäni tämä oli tärkeää ja pystyin muokkaamaan kyselyä paremmaksi. Kyselyn avulla sain vastaukset tutkimuskysymyksiin, joten työn validiteettiin olen tyytyväinen.

Mittauksen reliabiliteetti määritellään kyvyksi tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on hyvin tärkeää, että otos on edustava ja tarpeeksi suuri, vastausprosentti korkea ja kysymykset mittaavat oikeita asioita kattaen koko tutkimusongelman. (Heikkilä 2014, 178.) Olisin toivonut tutkimukseen enemmän vastauksia sekä nuorilta että valmentajilta, joten otokseen en ole täysin tyytyväinen. Olisin myöskin toivonut, että olisin saanut kyselyyn vastauksia jokaisesta kaupungista, mutta sekään ei valitettavasti onnistunut. Mielestäni otos on kuitenkin edustava ja tarpeeksi suuri, jotta Vamoksen osallisuudesta saadaan luotettava kuva ja käsitys. Tutkimuksen reliabiliteettiin olen tyytyväinen, mutta siinä olisi ollut parantamisen varaa sekä osallistujien määrän, että myös kaupunkien määrän suhteen.

Osallisuus on käsitteenä ristiriitainen ja se ymmärretään erilaisissa yhteyksissä erilaisilla tavoilla. Määrittelyitä löytyy paljon, joten on ymmärrettävää, että jokainen ymmärtää osallisuuden omalla tavallaan, omista lähtökohdistaan. Tämä oli yksi syy, miksi opinnäytetyö tehtiin, sillä osallisuus ymmärretään Vamoksessakin eri tavoilla. Tällöin on vaarana, että osallisuudelle ei anneta arvoa tai ei ymmärretä sen merkitystä, vaikutuksia eikä anneta sille mahdollisuutta kehittyä.

Kyselyn järjestämiseen liittyen olisin toivonut enemmän aikaa ja myös paremman ajankohdan sen järjestämiseen. Odotin odotettua pidempään tutkimusluvan saamista ja tämän lisäksi työsuhteeni jatkosta ei ollut tietoa, joten minun oli järjestettävä kysely käytännön syistä ennen vuoden 2017 loppumista. Olosuhteet vaikuttivat kyselyn järjestämisen ajankohtaan ja tiesin sen olevan haastava joillekin kaupungeille. Jos minulla olisi ollut enemmän aikaa kyselyn järjestämiseen, olisin ollut enemmän yhteydessä kaupunkeihin, joista vastauksia oli tullut vähän tai ei ollenkaan. Kysely olisi ollut mahdollista lähettää sähköpostitse, mutta tällöin en olisi saanut vaadittavia allekirjoitettavia suostumuksia tutkimuksen järjestämiseen. Opinnäytetyösuunnitelmassa oli suunnitelma myös osallistavaan havainnointiin liittyen. Suunnitelman jälkeen käytin paljon aikaa kyselyn suunnitteluun ja sain sitä kautta paljon vastauksia. En kokenut tarpeelliseksi lähteä toteuttamaan osallistavaa havainnointia, joten se jäi opinnäytetyöstä pois.

Olen tyytyväinen omaan työskentelyyni prosessin aikana. Aihe oli mielenkiintoinen ja olin siitä todella kiinnostunut alusta asti. Huomasin pohtivani aihetta koko ajan yhä enemmän ja ymmärrykseni osallisuudesta kasvoi merkittävästi opinnäytetyöprosessin aikana. Haluan ehdottomasti hyödyntää oppimaani jatkossa omassa työssäni.

Aihetta voisi käsitellä erilaisilla tavoilla myös jatkossa ja jatkotutkimusaiheita voisi olla erilaiset kehittämistyöt ja -päivät koko yhteisön kesken, jonka lisäksi osallisuutta voisi tutkia myös esimerkiksi valmentajien näkökulmasta. Kyselyssä nousi tämä asia esiin, sillä eräs valmentaja toivoi, että työntekijät olisivat enemmän mukana toiminnan kehittämisessä. Mielestäni jatkotutkimusaiheena voisi tutkia myös nuoren kokemaa hyvää vastaanottoa Vamoksessa eli minkälaiset asiat siihen vaikuttavat. Vamos-toiminta laajenee ja seitsemäs Vamos-toiminta avattiin Rovaniemelle tammikuussa 2018. Toiminnan laajentuessa olisi tärkeää huolehtia siitä, että tällä hetkellä toimivat asiat pysyisivät toimivina ja laadukkaina myös jatkossa. Tämä ei tapahdu itsestään, vaan vaatii työtä, jatkuvaa arviointia ja kehittämistä.

Toivon, että työstä on hyötyä Helsingin Diakonissalaitokselle ja Vamos-palveluille. Erityisesti toivon, että työ ja sen tulokset toisivat mukanaan keskustelua, kehittämistä ja yhdessä tekemistä, sillä ainoastaan sitä kautta on mahdollista rakentaa aito ja vai-

kuttava yhteisö. Yhteisö, johon tulla, johon kuulua ja jossa tulla hyväksytyksi omana arvokkaana itsenään.

LÄHTEET

Alanen, Olli & Kotkavuori, Aapo 2014. Välittämisen ammattilaiset. Helsingin Diakonissalaitos.

https://www.hdl.fi/images/stories/liitteet/HDL_Vamos_etsivn_ksikirja_sahkoinen_sivut_DEF.pdf. Viitattu 1.12.2017.

Alanen, Olli, Kainulainen, Sakari & Saari, Juho 2014. Vamos tekee vaikutuksen. Vamos-nuorten hyvinvointikokemukset ja tulevaisuuden odotukset.

<https://www.hdl.fi/wp-content/uploads/2018/01/Helsingin-Diakonissalaitos-julkaisu-vamos-tekee-vaikutuksen.pdf>. Viitattu 30.11.2017.

Heikkilä, Tarja 2014a. Tilastollinen tutkimus. Bookwell Oy. Porvoo.

Heikkilä, Tarja 2014b. Kvantitatiivinen tutkimus.

<http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>. Viitattu 14.4.2018.

Helsingin Diakonissalaitos 2017a. Arvot – visio – missio. Luettavissa:

<https://www.hdl.fi/fi/arvot>. Viitattu 1.12.2017.

Helsingin Diakonissalaitos 2017b. Toiminta. Jokaiselle ihmisarvoinen huominen.

<https://www.hdl.fi/fi/toiminta/historia>. Viitattu 1.12.2017.

Helsingin Diakonissalaitos 2018. Luento 15.1.2018. Vamos Kick Off Lahti. Luentomateriaali.

Juvonen, Tarja 2005. Osallisuuden kytkennät etsivään työhön. Teoksessa Kaupunkisosaalityötä paikantamassa, 37-54. Toim. Kopomaa, Timo & Meltti, Tero. Palmenia. Helsinki.

Kananen, Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitat opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Suomen yliopistopaino Oy.

Karvinen, Marita 2017. Koulutussuunnittelija. Seta. Sähköposti.

Koskinen-Papunen, Ripsa 24.6.2014. MTV Uutiset. Vamos-ryhmästä apua saanut: "Ihmisten kohtaaminen oli aluksi stressaavaa".
<https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/vamos-ryhmasta-apua-saanut-ihmisten-kohtaaminen-oli-aluksi-stressaavaa/3452912#gs.zSTj5c0>. Viitattu 15.4.2018.

Krause, Neal 2005. Church-based social ties, a sense of belonging in a congregation, and physical health status. Luettavissa:
<https://www.psc.isr.umich.edu/pubs/abs/3869>. Viitattu 15.12.2017.

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.

Kurki, Leena 2005. Sosiokulttuurinen innostaminen yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Kenen kasvatus? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Toim. Kiilakoski, Tomi, Tomperi, Tuukka, Vuorikoski Marjo. Vastapaino. Tampere.

Kuure, Tapio & Lidman, Jukka 2013. Yhteisellä työllä parempaa. Opaskirja monialaisen yhteistyön kehittämiseksi nuorten hyvinvointipalveluissa. Luettavissa.
<http://www.koordinaatti.fi/sites/default/files/yhteisella-tyolla-parempaa.pdf>. Viitattu 10.1.2018.

Leeman, Lars, Kuusio, Hannamaria & Hämäläinen, Riitta-Maija 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveys-

den ja hyvinvoinnin laitos.

https://www.thl.fi/documents/10531/2088501/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/52a41c04-c4fa-4cf0-bc6f-0bb06705903b. Viitattu 15.12.2017.

May, Vanessa 2012. Belonging and the many faces of social change. The University of Manchester. Luettavissa:

http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/research/hellenicObservatory/CMS%20pdf/Events/2012_Workshop_on_Soc_Change/May_ppt.pdf. Viitattu 15.12.2017.

Mäkisalo-Ropponen, Merja 2016. Kohti yhdessä tekemisen kulttuuria. Suomen yliopistopaino Oy. Tampere.

Me-säätiö 2017. Syrjässä 69 000 nuorta. <http://www.mesaatio.fi/suomessa-on-syrjassa-tanaan-69-000-nuorta/>. Viitattu 1.12.2017.

Nivala, Elina & Ryytänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Luettavissa:

<http://www2.uef.fi/documents/1381035/2330652/NivalaRyytänen2013.pdf/c137b4d0-ce69-4f4d-b57d-e27dacf4a0e9>. Viitattu 30.11.2017.

Nousiainen, Leena & Piekkari, Ulla 2007. Osallisuuden portaavat – arvioinnin tueksi.

Luettavissa:

<https://www.avi.fi/documents/10191/2142207/OSALLISUUDEN+PORTAAT/0a87946b-36ab-44d9-96e6-2ec664443565>. Viitattu 1.12.2017.

Pentland, Alan 7.5.2012. The New Science of Building Great Teams, 2-11. Harvard Business Review.

Pietikäinen, Reetta 4.11.2013. Nuorten sosiaalisen vahvistamisen kehittämistä. Puheenvuoro. <http://www.koordinaatti.fi/fi/puheenvuoro/701/nuorten-sosiaalisen-vahvistamisen-kehitt%C3%A4mist%C3%A4.html>. Viitattu 10.12.2017.

Pölkki, Minna & Laitinen, Joonas 20.11.2017. Tältä näyttää syrjäytyminen Suomen kartalla: Kruunupyssä voidaan parhaiten, synkin tilanne on Äänekoskella – HS:n laskuri ja kartata kertovat, miten kotikuntasi nuorilla menee. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005456130.html>. Viitattu 1.12.2017,

Rahikka-Räsänen, Niina & Ryytänen, Sanna 2014. Osallistuminen ja osallisuus lähi-demokratiassa. 5/2014. Setlementtiliitto.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/viittausohje.html>. Viitattu 10.1.2018.

Sarmia, Vesa 16.4.2018. Kehittämispäällikkö, Vamos-palvelut, Helsingin Diakonissalaitos. Sähköposti.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Nuorten syrjäytyminen. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen. Viitattu 1.12.2017.

Työ- ja elinkeinoministeriö. Rakennerahastot. Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta. Luettavissa: <http://www.rakennerahastot.fi/sosiaalinen-osallisuus-ja-koyhyden-torjunta-esr-#.WeM1ILpuLIU>. Viitattu 10.1.2018.

US National Library of Medicine 2014. National Institutes of Health. The sense of belonging to a neighbourhood: can it be measured and is it related to health and well

being in older women? Young, Russell & Powers. Luettavissa:
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15474215>. Viitattu 10.2.2018.

Valli, Raine & Aaltola, Juhani 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus. Juva.

Valtavaara, Marjo 5.12.2017. Ainutlaatuinen tutkimus syrjäytymisestä: Ystävien puute on nuorten mielestä kaiken alku ja juuri – ”Moni sanoo, ettei välitä enää mistään, ei se hyvältä kuulosta”. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005478034.html>. Viitattu 10.12.2017.

Vamosnuoret 2018. Välittämistä, tukea ja toimintaa. Luettavissa:
<https://www.hdl.fi/vamos/>. Viitattu 15.3.2018.

Vehkalahti, Kimmo 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura.

Vilpas Pertti 2018. Metropolia ammattikorkeakoulu. Kvantitatiivinen tutkimus.
<https://users.metropolia.fi/~pervil/kvantsu/Moniste.pdf>. Viitattu 14.4.2018.

LIITTEET

LIITE 1. Suostumus nuorille tutkimukseen osallistumisesta

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos-palveluille tehdään opinnäytetyö liittyen nuorten kokemaan osallisuuteen sekä nuorten osallisuuden lisäämiseen palvelussa. Opinnäytetyön tekee Mirka Özbas Humanistisesta ammattikorkeakoulusta. Tutkimuksen tulokset tullaan julkaisemaan Helsingin Diakonissalaitoksen kotisivuilla sekä Theseus-opinnäytetyötietokannassa.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys

LIITE 2. Tiedote nuorille tutkimukseen osallistumisesta

Tiedote kyselyyn osallistumisesta

Hei Vamosnuori!

Toivoisin Sinun osallistuvan kyselyyn, jonka tarkoituksena on selvittää miten koet osallisuutesi Vamoksessa ja miten nuorten osallisuutta voisi lisätä Vamoksessa. Työn avulla saatua aineistoa hyödynnetään toiminnan kehittämisessä. Jokaisen nuoren kokemukset ja näkemykset osallisuudesta ovat arvokkaita ja siksi osallistumisesi on ensiarvoisen tärkeää.

Kysely on osa yhteisöpedagogi-tutkinnon opinnäytetyötäni Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Työni tutkimussuunnitelman ovat hyväksyneet työtä ohjaava opettaja Juha Niiranen sekä Vamoksen palvelujohtaja Sari Nyberg. Helsingin Diakonissalaitoksen eettinen toimikunta on myös käsitellyt suunnitelman ja tutkimuslupa on myönnetty 28.11.2017.

Kysely toteutetaan jokaisessa Vamos-kaupungissa (Helsinki, Espoo, Lahti, Kuopio, Turku ja Oulu) kaikille ryhmänuorille. Ryhmävalmentajat vastaavat heille suunniteltuun kyselyyn.

Kaikki kerättävä tieto käsitellään luottamuksellisesti. Työn tuloksia ei julkaista kaupunkikohtaisesti, vaan kaikista vastauksista kootaan yhteenvedot. Opinnäytetyö julkaistaan Helsingin Diakonissalaitoksen kotisivuilla sekä Theseus-tietokannassa.

Annan mielelläni lisätietoja opinnäytetyöhöni liittyen.

Mirka Özbas
mirka.ozbas@hdi.fi
puh.

Linkki kyselyyn: <https://www.webpolsurveys.com/S/F8626E38B6A5B8A6.par>

QR-koodi kyselyyn:

LIITE 3. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta ryhmävalmentajille

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos-palveluille tehdään opinnäytetyö liittyen nuorten kokemaan osallisuuteen sekä nuorten osallisuuden lisäämiseen palvelussa. Opinnäytetyön tekee Mirka Özbas Humanistisesta ammattikorkeakoulusta. Tutkimuksen tulokset tullaan julkaisemaan Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos-palvelussa sekä Theseus-opinnäytetyötietokannassa.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon, minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen ja aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Suostun siihen, että tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys

LIITE 4. Tiedote tutkimuksesta ryhmävalmentajille

Tiedote kyselyyn osallistumisesta

Hei Vamosvalmentaja!

Toivoisin Sinun osallistuvan kyselyyn, jonka tarkoituksena on selvittää mitä osallisuus Sinulle tarkoittaa, miten koet nuorten osallisuuden Vamoksessa ja miten nuorten osallisuutta voisi lisätä Vamoksessa. Työn avulla saatua aineistoa hyödynnetään Vamoksen toiminnan kehittämisessä. Jokaisen valmentajan kokemukset ja näkemykset osallisuudesta ovat arvokkaita ja siksi osallistumisesi on ensiarvoisen tärkeää.

Kysely on osa yhteisöpedagogi-tutkinnon opinnäytetyötäni. Työni tutkimussuunnitelman ovat hyväksyneet työtä ohjaava opettaja Juha Niiranen sekä Helsingin Diakonissalaitoksen Eettinen toimikunta, jolta on haettu tutkimuslupa 17.11.2017.

Kysely toteutetaan jokaisessa Vamos-kaupungissa (Helsinki, Espoo, Turku, Kuopio, Lahti ja Oulu) kaikille ryhmänuorille sekä -valmentajille.

Kaikki kerättävä tieto käsitellään luottamuksellisesti.

Annan mielelläni lisätietoja opinnäytetyöhöni liittyen.

Mirka Özbas
mirka.ozbas@humak.fi
puh.

LIITE 5. Kysely nuorille

Kysely ryhmien Vamosnuorille

Hei Vamosnuori!

Kyselyn tarkoituksena on selvittää miten koet osallisuutesi Vamoksessa ja miten nuorten osallisuutta voisi lisätä Vamoksessa. Jokaisen nuoren kokemukset ja näkemykset osallisuudesta ovat arvokkaita ja siksi osallistumisesi on ensiarvoisen tärkeää.

PERUSTIEDOT

1. Sukupuoli *

- ☐ mies
- ☐ nainen
- ☐ muu
- ☐ en halua vastata

2. Ikä *

2 merkkiä jäljellä

3. Vamos-kaupunkini *

- ☐ Espoo
- ☐ Helsinki
- ☐ Kuopio

- ☐ Lahti
- ☐ Oulu
- ☐ Turku
- ☐ En halua vastata

4. Kuinka pitkään olet ollut Vamoksessa? *

- ☐ alle 1 kk
- ☐ 1-5 kk
- ☐ 6-12 kk
- ☐ yli 12 kk

KUN ALOITIN VAMOKSESSA

5. Mikä sai sinut osallistumaan Vamoksen toimintaan? *

6. Koen, että minut otettiin hyvin vastaan aloittaessani Vamoksessa *

- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Täysin samaa mieltä

7. Kuinka tärkeää toiminnan vapaaehtoisuus on sinulle? *

- ☐ Ei ollenkaan tärkeää
- ☐ Ei kovin tärkeää
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Tärkeää
- ☐ Erittäin tärkeää

8. Kuinka tärkeää toiminnan määräajattomuus on sinulle? *

- ☐ Ei ollenkaan tärkeää
- ☐ Ei kovin tärkeää
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Tärkeää
- ☐ Erittäin tärkeää

MINÄ VAMOKSESSA

9. Koen, että Vamoksessa minut hyväksytään omana itsenäni *

- ☐ Täysin eri mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ En osaa sanoa
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Täysin samaa mieltä

10. Koen, että minua arvostetaan Vamoksessa *

- ☐ Täysin eri mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ En osaa sanoa
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Täysin samaa mieltä

11. Koen, että pystyn ilmaisemaan oman mielipiteeni Vamoksessa *

- ☐ Täysin eri mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ En osaa sanoa
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Täysin samaa mieltä

12. Nuorten ja valmentajien mielipiteet ovat yhtä arvokkaita *

- ☐ Täysin eri mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ En osaa sanoa
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Täysin samaa mieltä

13. Valmentajat motivoivat minua osallistumaan *

- ☐ Täysin eri mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ En osaa sanoa
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Täysin samaa mieltä

RYHMÄTOIMINTA

14. Tiedän, miten ryhmäni sisältöä (teemat, vierailut, vierailijat) suunnitellaan. *

- ☐ Täysin eri mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ En osaa sanoa
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Täysin samaa mieltä

15. Haluaisin olla enemmän mukana ryhmäni sisällön (teemat, vierailut, vierailijat) lussa *

- ☐ Täysin eri mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ En osaa sanoa
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Täysin samaa mieltä

16. Millä tavalla olet osallistunut ryhmäsi sisällön suunnitteluun? *

Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ ryhmän säännöt luotu yhdessä
- ☐ suunnittelupäivien kautta
- ☐ ryhmässäni järjestetään kuukausipalavereita
- ☐ suunnittelemalla nuorten kanssa ryhmäpäivän sisällön (ns. nuorten päivä)
- ☐ äänestyksillä (vierailukohteet, teemat, vierailut)

- ☐ olen kertonut ideoitani ryhmävalmentajille
- ☐ muulla tavalla, miten?
- ☐ en ole osallistunut ryhmäni sisällön suunnitteluun

17. Miten nuoret voisivat osallistua enemmän ryhmän suunnitteluun? *

NUORTEN OSALLISUUS VAMOS-TOIMINNAN KEHITTÄMISESSÄ

18. Haluaisin tietää enemmän Vamoksen ajankohtaisista asioista *

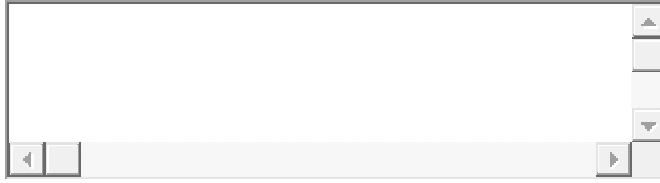
- ☐ Täysin eri mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ En osaa sanoa
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Täysin samaa mieltä

19. Olisitko kiinnostunut osallistumaan joistakin seuraavista? *

Voit valita useamman vaihtoehdon.

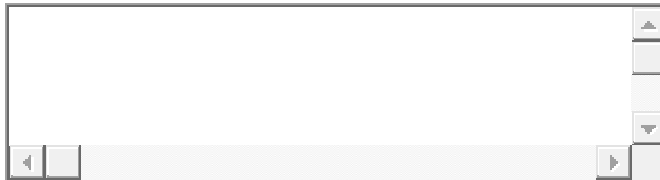
- ☐ ryhmäpäivän teeman ohjaaminen
- ☐ vertaistukiryhmän ohjaaminen Vamoksessa
- ☐ harrasteryhmän ohjaaminen Vamoksessa
- ☐ Vamoksen esittelyt yhteistyökumppaneille
- ☐ Vamoksen esittelyt nuorille
- ☐ some-kanavien päivittäminen (Facebook, Instagram, Twitter)
- ☐ artikkelin kirjoittaminen (uutiskirje, blogi)
- ☐ Vamoksen sisäiset palaverit
- ☐ tapahtumien järjestäminen yhteistyökumppaneille
- ☐ tapaamiset päättäjien kanssa
- ☐ ohjausryhmän (tai muiden vastaavien) kokouksiin osallistuminen
- ☐ hankehakemusten tai hankeraporttien kirjoittaminen
- ☐ Vamoksen tilojen sisustaminen
- ☐ uusien Vamos-toimintojen suunnittelu
- ☐ en ole kiinnostunut osallistumaan mihinkään yllämainituista

20. Millä tavalla nuoret voisivat olla enemmän mukana toiminnan kehittämisessä?

A rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, each containing a small upward-pointing triangle. At the bottom, there is a horizontal scroll bar with a small square slider in the center and two small square buttons at the ends, each containing a small left or right-pointing triangle.

OSALLISUUS KÄSITTEENÄ

21. Mitä osallisuus mielestäsi tarkoittaa? *

A rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, each containing a small upward-pointing triangle. At the bottom, there is a horizontal scroll bar with a small square slider in the center and two small square buttons at the ends, each containing a small left or right-pointing triangle.

22. Miten osallisuus näkyy Vamoksessa? *

A rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically, each containing a small upward-pointing triangle. At the bottom, there is a horizontal scroll bar with a small square slider in the center and two small square buttons at the ends, each containing a small left or right-pointing triangle.

Kiitos paljon vastauksistasi!

LIITE 6. Kysely ryhmävalmentajille

Kysely Vamoksen ryhmävalmentajille

Kyselyn tarkoituksena on selvittää mitä on nuorten osallisuus Vamoksessa ja miten voisimme kehittää sitä. Jokaisen valmentajan kokemukset ja näkemykset osallisuudesta ovat arvokkaita ja siksi osallistumisesi on ensiarvoisen tärkeää.

Perustiedot

1. Vamos-kaupunkini *

- ☐ Espoo
- ☐ Helsinki
- ☐ Kuopio
- ☐ Lahti
- ☐ Oulu
- ☐ Turku

2. Kuinka pitkään olet ollut töissä Vamoksessa? *

- ☐ alle 6 kk
- ☐ 6-11 kk
- ☐ 1-2 vuotta
- ☐ yli 2 vuotta, mutta alle 3 vuotta
- ☐ yli 3 vuotta

Nuoret toimijoina Vamoksessa

3. Nuorten ja valmentajien mielipiteet ovat yhtä arvokkaita. *

- ☐ Täysin eri mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ En osaa sanoa
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Täysin samaa mieltä

4. Nuorten pitäisi olla enemmän mukana ryhmäni sisällön (teemat, vierailut, vierailijat) suunnittelussa. *

- ☐ Täysin eri mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ En osaa sanoa
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Täysin samaa mieltä

5. Miten nuoret voisivat osallistua enemmän ryhmäsi suunnitteluun ja toteutukseen? *

Nuorten osallisuus Vamos-toiminnan kehittämisessä

6. Nuorten pitäisi olla enemmän mukana Vamos-toiminnan kehittämisessä *

- ☐ Täysin eri mieltä
 ☐ Jokseenkin eri mieltä
 ☐ En osaa sanoa
 ☐ Jokseenkin samaa mieltä
 ☐ Täysin samaa mieltä

7. Millä tavalla nuoret voisivat halutessaan olla enemmän mukana Vamos-toiminnan kehittämisessä? *

(esim. Vamoksen esittelyt, viestintä, markkinointi, ohjausryhmä, uudet Vamos-toiminnot)

Osallisuus käsitteenä

8. Mitä osallisuus mielestäsi tarkoittaa? *

9. Miten osallisuus näkyy Vamoksessa? *

Palaute

10. Tähän voit antaa palautetta kyselyihin, niiden järjestämiseen tai nuorten Vamos-osallisuuteen liittyen.
